

I sterk motvind mot 2030

— sivilsamfunnets innsats for FNs bærekraftsmål

Utgitt av 33 sivilsamfunnsorganisasjoner som mottar
informasjonsstøtte fra Norad - Viktigste resultater 2021-2024

Innholdsfortegnelse

Forord	7	
Sammendrag	8	
Resultater 2021-2024	9	
Del 1: Sivilsamfunnets innsats som politiske pådrivere i Norge	10	
Sak: Ansvarlige investeringer – Statens pensjonsfond utland (oljefondet)	10	
• CARE Norge har bidratt til at Oljefondet stiller tydeligere krav i sine forventninger til likestilling	10	
• Støttekomiteen for Vest-Sahara har bidratt til at Oljefondet har ekskludert selskaper som leter etter gass offshore i det okkuperte Vest-Sahara	11	
• Framtiden i våre hender (FIVH), i samarbeid med Amnesty Norge og Fair Finance International, har bidratt til eksklusjoner og kritisk fokus på investeringer i forbindelse med VM i fotball i Qatar i 2022	11	
Sak: Klima	12	
• Forum for utvikling og miljø (ForUM) har bidratt til at Norge har videreført og styrket ambisiøse norske klimamål	12	
• Framtiden i våre hender (FIVH) har fått gjennomslag for forslag som kan redusere klimagassutslipp i tekstilsektoren	13	
Sak: Klimafinansiering	14	
• Kirkens Nødhjelp har bidratt til etablering av en grønn garantiordning for investeringer i fornybar energi i utviklingsland	14	
• Forum for utvikling og miljø (ForUM) har bidratt til styrket norsk finansiering av klimatilpasning i utviklingsland i tråd med Parisavtalen	15	
• Regnskogfondet har bidratt til økt bevilgning til klima- og skogsatsingen i statsbudsjettet for 2024 – og videreføring av satsingen frem til 2035	15	
Sak: Norges oppfølging av Naturavtalen	16	
Resultatene som uteble	16	
• Forum for utvikling og miljø (ForUM) og en samlet miljøbevegelse har bidratt til en foreløpig stans i oppstart av omstridt gruvedrift på havbunnen	17	
Øvrige saker		18
• Framtiden i våre hender (FIVH), Forum for utvikling og miljø (ForUM) og et bredt nettverk av sivilsamfunnsorganisasjoner har bidratt til at Stortinget i 2021 vedtok en banebrytende Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)		18
• Tax Justice Norge har bidratt til at det har blitt åpnet et norsk register over reelle rettighetshavere		19
• Attac Norge har bidratt til å sette demokratisk digitalisering på den politiske dagsorden		19
• Fellesrådet for Afrika har bidratt til at afrikansk diaspora i Norge har blitt anerkjent som en viktig dialogpartner i regjeringens nye strategi for norsk engasjement i afrikanske land		20
• Støttekomiteen for Vest-Sahara har bidratt til at norske næringslivsaktører har endret praksis og policy i Vest-Sahara, i tråd med Utenriksdepartementets råd om å unngå næringslivs-engasjement i territoriet		21
• Afghanistankomiteen har fått gjennomslag for endringer i integreringsforskriften, som har bidratt til at afghanske flyktninger i Norge har kunnet delta i freds- og forsoningsarbeid på nasjonalt og internasjonalt nivå		21
• Fellesutvalget for Palestina har bidratt til at Norge har vært en tydelig forsvarer av menneske-rettigheter og folkeretten når det gjelder Israels krigføring i Gaza etter 7. oktober 2023		22
• Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) m.fl. har bidratt til at Statkraft har blitt klaget inn til OECDs kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv i forbindelse med et vannkraftprosjekt i et urfolksområde i Chile		22
• KFUK-KFUM Global har bidratt til nasjonal lovgivning mot konverteringsterapi		24
Del 2: Sivilsamfunnets innsats som pådrivere for styrket norsk innsats på overordnet nasjonalt nivå		26
«Å vinne slagene, men tape krigen»		26
Bakgrunn: resultater av sivilsamfunnets innsats 2015-2020		26
Resultater av sivilsamfunnets innsats 2021-2024		27

Del 3: Sivilsamfunnet innsats som pådrivere i internasjonale prosesser	28
• Forum for utvikling og miljø (ForUM) har bidratt til å styrke sivilsamfunnets kunnskap og kompetanse for meningsfull deltakelse i internasjonale prosesser	29
• Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) har styrket norske ungdomsdelegaters deltakelse i offisielle norske delegasjoner til møter i FN	29
• Forum for utvikling og miljø (ForUM), Tax Justice Norge, Kirkens Nødhjelp m.fl. har bidratt til at FN har startet forhandlinger om en skattekonvensjon	30
• Forum for utvikling og miljø (ForUM) m.fl. har bidratt til at verden i 2022 fikk en god naturavtale, som kan bremse den pågående ødeleggelsen av natur	31
• Forum for utvikling og miljø (ForUM) m.fl. har bidratt til at de fattigste og mest sårbare landene, som rammes hardest av klimaendringene, kan få noe kompensasjon for tap og skade fra de rike landene, som bærer et hovedansvar for den globale oppvarmingen	31
• Debt Justice Norge har bidratt til at det ble gjennomført gjeldslette for Somalia under IMFs gjeldsletteinitiativ	32
• Støttekomiteen for Vest-Sahara har bidratt til gjennomslag i arbeidet for menneske-rettighetene til Vest-Saharas folk i FN og EU-domstolen	32
• Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond (SAIH) har bidratt til å styrke retten til akademisk frihet	33
Del 4: Sivilsamfunnets innsats overfor allmennheten og utvalgte målgrupper i Norge	34
Resultater i skolen	34
• Operasjon Dagsverk har engasjert 290.000 elever og lærere på over 550 skoler over hele landet til å bidra til en mer rettferdig og bærekraftig verden	35
• Redd Barna har nådd over 100.000 barn med universelt utformede undervisningsressurser på samisk, nynorsk og bokmål	36
• Norges Røde Kors har nådd ut til over 125.000 elever med undervisningsopplegg om internasjonal humanitærrett, krig og konflikt	37
• Litteraturhuset i Oslo har bidratt til at over 4000 elever i 1. og 2. klasse har lært om klima og natur	37
Resultater av andre aktiviteter rettet mot barn og unge	37
• Landsrådet for norske barne- og ungdomsorg-anisasjoner (LNU) har bidratt til at barne- og ungdomsorganisasjoner har gjennomført 50 prosjekter om FNs bærekraftsmål over hele landet	37
• KFUK-KFUM Global har skapt en plattform hvor ungdom engasjeres i bærekraftsmålene	38
• Miljøagentene har bidratt til at mer enn 60.000 barn og unge hvert år sitter igjen med kunnskap, engasjement og påvirkningskraft omkring globale miljø-, klima- og utviklingsspørsmål	38
• Bækkelagets Sportsklubb har gjennom Norway Cup bidratt til at andelen lag som kjenner til bærekraftsmålene har økt fra 61 % i 2017 til 91 % i 2024	40

Øvrige resultater	40
• Norges Kristne Råd (NKR) har bidratt til at kirkene aktivt formidlet kunnskap og fremmet engasjement om moderne slaveri	40
• Støttekomiteen for Vest-Sahara har bidratt til at kunnskap om folkerett, menneskerettigheter og næringslivets samfunnsansvar har nådd ut til mer enn 13.000 tilhørere over hele landet	41
• Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål (FOKUS) har bidratt til å sette digital vold mot kvinner på dagsorden	42
• Mental Health and Human Rights Info har bidratt til fokus på gutter og menn utsatt for seksuell vold i krig og konflikt	43
• Naturvernforbundet og Natur og Ungdom har bidratt til kunnskap og engasjement i befolkningen for at Norge skal kunne nå sine klimamål på en rettferdig, grønn og bærekraftig måte	43
• WWF Verdens naturfond har bidratt til økt kunnskap om naturtap og kjennskap til naturavtalen	44
• Regnskogfondet har bidratt til at majoriteten av Norges befolkning engasjerer seg for regnskogbevaring	44
• Utviklingsfondet har bidratt til økt kunnskap og kritisk debatt om sammenhengen mellom klimaendringer, matsikkerhet og rettferdighet for verdens matprodusenter	45
• HUMAN internasjonale dokumentarfilmfestival har bidratt til kunnskap og kritisk debatt om bærekraftsmålene	45
• Verdens beste nyheter har spredd positive nyheter om globale fremskritt fra sør til nord i Norge	46
• Spire har skapt engasjement og kunnskap om Norges ansvar som oljenasjon	46
• Litteraturhuset i Oslo har bidratt til at over 11.000 nordmenn har blitt kjent med nye afrikanske stemmer	47
• Litteraturhuset i Oslo har bidratt til en markant økning i utgivelser av afrikanske forfattere på norsk	47
• Strømmestiftelsen har bidratt til økt oppmerksomhet om hva ekstrem fattigdom betyr for lokalsamfunn	47

Vedlegg 1: Norads avtaler om informasjonsstøtte 2021-2025	48
Vedlegg 2: Arbeidet for FNs bærekraftsmål i sterk motvind	50
Vedlegg 3: Informasjonsstøtten i et historisk, nasjonalt og internasjonalt perspektiv	52

I 2024 hadde Norges største dokumentarfilmfestival, HUMAN, en publikumsøkning på 50% og et særlig fokus på bærekraftsmål 10 - mindre ulikhet, 12 – ansvarlig produksjon og forbruk og 16 – fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner.

Foto: HUMAN

Utgitt: 14. mai 2025

Utgitt av: RORG-samarbeidet
(RammeavtaleORGanisasjoner)

Design: Marika Andersen

Forside: @sinileunen/Unsplash

ISBN:

978-82-303-6980-7 (print)

978-82-303-6981-4 (PDF)

Forord

FNs generalsekretær, *António Guterres*, hadde utvilsomt rett da han i fjor pekte på at verdenssamfunnets innsats for FNs bærekraftsmål sto i «sterk motvind» (se vedlegg 2). Derfor er det med stolthet vi i denne rapporten kan vise at norsk sivilsamfunn, med informasjonsstøtte fra Norad, har bidratt til en rekke gode og viktige resultater i dette arbeidet i perioden 2021-2024, både i Norge og internasjonalt.

De mange resultatene i denne rapporten taler for seg selv. Samtidig gir de en anledning til å reflektere over sivilsamfunnets rolle og informasjonsstøttens betydning i dagens usikre og kaotiske verden: Koronapandemien, geopolitiske spenninger og krig har satt arbeidet for FNs bærekraftsmål i skyggen, mens autoritære krefters frammarsj truer det internasjonale samarbeidet og den regelbaserte verdensordenen, møysommelig bygget opp innenfor rammen av FN siden 2. verdenskrig. Dette informasjonsarbeidet, som på engelsk gjerne omtales som «Global Education» eller «Education for Sustainable Development», er i dag en del av en felles europeisk og global satsing gjennom FN for å fremme arbeidet for bærekraftsmålene (se vedlegg 3).

Sivilsamfunnet er «demokratiets oksygen», sa FNs forrige generalsekretær *Ban Ki-moon* på den internasjonale demokratidagen i 2015. Han understreket, med henvisning til de nye bærekraftsmålene, at «globalt har sivilsamfunnets rolle aldri vært viktigere enn nå, når verden forbereder implementeringen av den nye utviklingsagendaen som alle verdens regjeringer har blitt enige om». Det grunnleggende formålet med Norads informasjonsstøtteordning, slik det har blitt formulert av Stortinget, bygger opp om dette: «å fremme demokratisk deltakelse, kritisk debatt og kunnskap om utviklingspolitiske temaer». Dette gir sivilsamfunnet i Norge et viktig handlingsrom, som andre steder i verden stadig innsnevres i møte med autoritære krefter. Som fellesskap ser vi det som en viktig del av vårt samfunnsoppdrag å bruke dette handlingsrommet til å gjøre norsk miljø- og utviklingspolitikk bedre, uansett politisk farge på regjeringen, slik det også fremgår av denne rapporten. Den viser også at

* RORG-samarbeidet er et nettverk av organisasjoner som mottar informasjonsstøtte fra Norad.

informasjonsstøtten bidrar til at sivilsamfunnet kan fungere som «demokratiets oksygen» både i gode og dårlige tider for det internasjonale samarbeidet.

En studie utført av Conow for Forum for utvikling og miljø (ForUM) i 2021 viste at informasjonsstøtten er avgjørende for organisasjoner som jobber i Norge med politisk påvirkning knyttet til internasjonale spørsmål. Norads informasjonsstøtteordning gjør det mulig for sivilsamfunnet å bygge nettverk og kompetanse, kapasitet til å drive politisk påvirkning og informasjonsarbeid nasjonalt og internasjonalt, og å holde myndighetene ansvarlig for å følge opp det de har lovet.

Mange av sakene sivilsamfunnet jobber med er komplekse og krevende. Derfor kreves det ofte innsats over lang tid for å spre kunnskap, sette sakene på dagorden og finne løsninger som kan sikre politisk oppslutning. Mange av resultatene som løftes fram i denne rapporten bygger på tidligere resultater og mange års innsats før 2021. På samme måte vil mye av arbeidet som er utført i perioden 2021-2024 bidra til at det i framtiden oppnås nye håndfaste resultater i arbeidet for bærekraftig utvikling.

Informasjonsstøtten gjør det også mulig for organisasjonene å nå ut til medlemmer, særlige målgrupper og allmennheten, med kunnskap og tiltak som stimulerer til kritisk debatt og politisk deltakelse. Dette arbeidet har en verdi i seg selv. Det støtter opp under organisasjonens politiske pådriverarbeid og kan bidra til folkelig forståelse for og oppslutning om nødvendige politiske grep i arbeidet for en omlegging til bærekraftig utvikling. Dette er ikke minst viktig i en tid preget av usikkerhet og ustabilitet.

Erik Hagen

Styreleder i
RORG-samarbeidet*

Sammendrag

Denne rapporten viser hvordan norsk sivilsamfunn, med informasjonsstøtte fra Norad og i tråd med Stortingets føringer, har bidratt til «å fremme demokratisk deltakelse, kritisk debatt og kunnskap om utviklingspolitiske temaer» i perioden 2021-2024. Den viser også at sivilsamfunnet, som et sentralt mål for informasjonsstøtten i denne perioden, har bidratt til viktige gjennomslag og resultater i arbeidet for Agenda 2030 og FNs bærekraftsmål både i Norge og internasjonalt.

De mange resultatene er oppnådd til tross for at arbeidet for FNs bærekraftsmål, ifølge FNs generalsekretær, har gått sakte og stått i «sterk motvind».

Bakgrunnen for rapporten er at Norad i 2021 inngikk 33 avtaler med 35 norske sivilsamfunnsorganisasjoner om informasjonsstøtte for perioden 2021-2025 (se vedlegg 1). Den samlede årlige økonomiske støtten fra Norad har vært på rundt 60 millioner kroner, tilsvarende en promille av utviklingsbudsjettet i 2024. Resultatene som løftes fram i denne rapporten er ikke en fullstendig oversikt over alt organisasjonene har gjort og oppnådd, men bygger på den enkelte organisasjons egne vurderinger av hva som har vært deres mest betydelige resultater på samfunnsnivå gjennom de fire første årene i avtaleperioden.¹

Resultater på samfunnsnivå oppnås sjelden av enkeltaktører alene, men krever kunnskap, nettverk, samlende løsninger og brede samarbeid. Slik har sivilsamfunnet, i fellesskap og i samarbeid med andre *bidratt* til mange av de resultatene som omtales i rapporten.

Rapportens del 1 viser eksempler på resultater av sivilsamfunnets innsats som politiske pådrivere i Norge knyttet til ansvarlige investeringer, klima og andre temaer. Blant disse har flere løftet fram resultatet av stor innsats fra mange gjennom flere år, som endte med at Stortinget i 2021 vedtok

åpenhetsloven, en milepæl i arbeidet å holde selskaper ansvarlige for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Rapportens del 2 ser på resultater på overordnet nasjonalt nivå i Norge. Etter at bærekraftsmålene ble vedtatt i 2015 la sivilsamfunnet ned en betydelig innsats for å legge forholdene til rette for at Norge skulle kunne føre en mer samstemt politikk for bærekraftig utvikling. Her vant sivilsamfunnet fram og fikk gjennomslag for viktige erkjennelser og grep for å fremme bærekraftsmålene, selv om mye gjenstår for å sikre en samstemt norsk politikk for bærekraftig utvikling. Sivilsamfunnet «vant slagene, men tapte krigen». Til tross for at Norge scorer høyt på mange indikatorer nasjonalt,² så er vi blant de landene som scorer dårligst når det gjelder negativ påvirkning i andre land.³

Rapportens del 3 viser resultater av innsatsen som pådrivere i internasjonale prosesser. Her har flere organisasjoner særlig løftet fram det historiske vedtaket i FNs generalforsamling i 2023, som la grunnlaget for utviklingen av en skattekonvensjon i FN og et mer rettferdig globalt skattesystem. Dette er et resultat som vil kunne bli avgjørende for å sikre medlemslandene inntekter som trengs i arbeidet for bærekraftig utvikling fram mot og etter 2030. Også under FNs naturavtaleforhandlinger i 2022 spilte norsk sivilsamfunn en viktig rolle i å bidra til en ambisiøs avtale.

Rapportens del 4 viser eksempler på resultater av innsats for å fremme kunnskap, kritisk debatt og politisk deltakelse overfor allmennheten og ulike målgrupper i Norge, herunder resultater av den innsatsen som gjøres i skolen av Operasjon Dagsverk, Røde Kors, Redd Barna og Litteraturhuset i Oslo, så vel som annen innsats overfor barn og unge som gjøres av LNU, KFUK-KFUM Global, Miljøagentene og Norway Cup. Her løftes også fram resultater av innsatsen fra en rekke andre organisasjoner på ulike temaer knyttet til bærekraftsmålene.

Resultater

2021-2024

Del 1: Sivilsamfunnets innsats som politiske pådrivere i Norge

Det store bildet er at heller ikke Norge har lagt om til bærekraftig utvikling. Sivilsamfunnet har likevel bidratt til en rekke viktige og gode resultater på ulike områder, som er med på å holde arbeidet for bærekraftsmålene på dagsordenen og trekke Norge i riktig retning.

Sak:
Ansvarlige investeringer – Statens pensjonsfond utland (oljefondet)

Bakgrunn
Sivilsamfunnet spilte en sentral rolle da Stortinget i 2004 vedtok etiske retningslinjer for Oljefondet.⁴ I forbindelse med Oljefondets 25-årsjubileum i 2022 utarbeidet ForUM, sammen med medlemsorganisasjonene, nettsiden oljefondet25.forumfor.no. Her løftes det fram eksempler på hvordan sivilsamfunnet har påvirket fondet i retning av å bli en mer ansvarlig investor. Her vises det også til at statsminister Jonas Gahr Støre (Ap), på klimatoppmøtet i 2021, varslet at Oljefondet skal bli ledende for grønne investeringer og håndtering av klimarisiko.⁵ Det har foreløpig ikke skjedd,⁶ men flere organisasjoner har de siste årene sikret viktige gjennomslag knyttet til forvaltningen av Oljefondet og ansvarlige investeringer generelt.

CARE Norge har bidratt til at Oljefondet stiller tydeligere krav i sine forventninger til likestilling

Hva skjedde?
Viktigheten av kjønns spesifikk data i selskapsrapportering gjenspeiles nå i Oljefondets forventningsdokument om forvaltning av humankapital (Human Capital Management: Expectations of companies) og fondets forventningsdokument om forbrukerinteresser (Consumer Interests: Expectations of companies) har fått inn punkter som styrker arbeidet for å motvirke diskriminering i markedsføring og forbrukerinteresser, inkludert datainnsamling og utvikling av kunstig intelligens.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

- CARE Norge har over tid jobbet for at Oljefondets investeringer skal drive positiv endring globalt og bidra til oppnåelsen av bærekraftsmål 5, likestilling mellom kjønnene, og spilt inn forslag til hvordan det kan gjøres.
- I samarbeid med Oljefondet og Finansforbundet har CARE arrangert webinarer om likestilling i kapitalforvaltning.
- På Arendalsuka 2023 var fondet med i CAREs panel om kjønnsbias i kunstig intelligens i forbindelse med lanseringen av CAREs rapport. «Kunstig intelligens i helsesektoren: risiko for kjønnsbias».

Støttekomiteen for Vest-Sahara har bidratt til at Oljefondet har ekskludert selskaper som leter etter gass offshore i det okkuperte Vest-Sahara

Hva skjedde?
Oljefondet besluttet i 2023 å utelukke selskapet Delek Group Ltd på grunn av uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer. Beslutningen var basert på en tilrådning fra Etikkrådet fra 30. mai 2023, med bakgrunn i selskapets gassleting offshore Vest-Sahara.⁷ Aksjeverdien var rundt 600 millioner kroner, og Oljefondet var den nest største kjente aksjonæren i selskapet.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?
Støttekomiteen foretok undersøkelser som avdekket selskapets virksomhet i Vest-Sahara og dokumentasjon ble oversendt Etikkrådet.

I forbindelse med fotball-VM i Qatar i 2022 lanserte FIVH, i samarbeid med Amnesty Norge og Fair Finance International rapporten «No questions asked: Profiting from the construction and hotel boom in Qatar». Rapporten fikk god dekning i mediene.

Skjermdump: NRK

Framtiden i våre hender (FIVH), i samarbeid med Amnesty Norge og Fair Finance International, har bidratt til eksklusjoner og kritisk fokus på investeringer i forbindelse med VM i fotball i Qatar i 2022

Hva skjedde?
DNB solgte sine eierandeler i den franske hotellgruppen Accor Group, et av mange selskaper anklaget for å stå bak brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i forbindelse med VM i fotball i Qatar i 2022. Danske AP Pension solgte eiendeler i Vinci SA, et fransk konstruksjonsselskap med samme begrunnelse. Storebrand, Oljefondet og KLP har tatt kontakt med en rekke andre selskaper som var anklaget for det samme for å forsikre seg om at de ikke bidro til brudd på menneske- eller arbeidstakerrettigheter.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?
I forbindelse med fotball-VM utarbeidet FIVH, i samarbeid med Amnesty Norge og Fair Finance International, rapporten «No questions asked: Profiting from the construction and hotel boom in Qatar».⁸

Sak:
Klima

Bakgrunn

Klimakrisen er en eksistensiell trussel mot livet på jorda, advarte forskere i en rapport forkant av klimatoppmøtet i Dubai (COP 28) i 2023.⁹ 2024 ble det første året som var 1,5 grader varmere enn førindustrielle nivåer.¹⁰ Som en stor produsent og eksportør av olje og gass bærer Norge et klart medansvar for situasjonen. Likevel strever vi med å få ned klimautslippene i Norge. Til tross for at arbeidet på dette feltet stamper i motvind også i Norge, er det flere organisasjoner som løfter fram resultater på klimafeltet.

Forum for utvikling og miljø (ForUM) har bidratt til at Norge har videreført og styrket ambisiøse norske klimamål

Bakgrunn

FNs medlemsland har så langt ikke vist tilstrekkelig vilje eller evne til å følge opp Parisavtalens mål om å redusere den globale oppvarmingen til 1,5 - 2 grader. Ifølge FNs siste årlige statusrapport om klimaet i verden,¹¹ er 1,5-gradersmålet snart uoppnåelig og verden vil gå mot en temperaturøkning opp til 3,1 grader i løpet av århundret om ikke dagens politikk legges om.

Hva skjedde?

I Hurdalsplattformen står det at regjeringens plan er å «kutte norske utslipp med 55 % mot 2030 sammenlignet med 1990, som et delmål på veien mot netto nullutslipp i 2050. Utslippsmålet gjelder hele økonomien, inklusive kvotepliktig sektor». I forkant av Klimatoppmøtet i 2022 varslet regjeringen en styrking av Norges klimamål: Norske utslipp skal kuttes med 55 % fra 1990-nivå innen 2030.¹² Nye innspill ble sendt inn høsten 2024¹³ og Norges klimamål ble ytterligere forsterket i 2025.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

ForUM m.fl. har i hele perioden lagt press på norske myndigheter for vedtak om nasjonale klimamål i tråd med Parisavtalens ambisjon om å forhindre en temperaturstigning over 1,5 - 2 graders oppvarming. ForUM har sendt inn høringsinnspill og krav til Norges første klimamål og koordinert sivilsamfunnets innspillsprosess.¹⁴ ForUM har også sendt inn høringssvar til Klimautvalget 2050 og koordinert sivilsamfunnets innspill og politiske påvirkning.

Etter mange års innsats fra FIVH, ForUM og mange andre vedtok Stortinget sommeren 2021 åpenhetsloven, som var en milepæl i arbeidet for å holde selskaper ansvarlige for arbeidsforhold og større åpenhet.

Illustrasjon: ForUM/Attac Norge

Framtiden i våre hender (FIVH) har fått gjennomslag for forslag som kan redusere klimagassutslipp i tekstilsektoren

Bakgrunn

Tekstilsektoren står for mellom åtte og ti prosent av verdens klimagassutslipp, og Norge er i verdenstoppen når det gjelder bruk og kast av klær. De siste årene har vi sett bilder av enorme mengder klesavfall på avveie i land i det globale Sør. Eksport av brukte klær fra Europa bidrar til massive miljøproblemer og menneskelige lidelser.

Hva skjedde?

Høsten 2022 nedsatte regjeringen et utvalg for å vurdere produsentansvar for tekstiler. Utvalgets rapport, som ble overrakt klima- og miljøminister Espen Barth Eide 10. oktober 2023, la fram forslag til oppfølging. På et skriftlig spørsmål fra Mathilde Tybring-Gjedde (H) i januar 2024 om når regjeringen vil innføre produsentansvar for tekstiler viste klima- og miljøminister Andreas Bjelland Eriksen (Ap) til at Miljødirektoratet har fått i oppdrag å utarbeide et forslag til forskriftsregulering av et utvidet produsentansvar for tekstiler i Norge, samtidig som regjeringen ønsker å samordne dette med et nytt EU-regelverk som er under utarbeidelse.¹⁵ Hvordan utvalgets forslag vil bli fulgt opp er fortsatt uklart.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

Framtiden i våre hender (FIVH) har hatt et sterkt fokus på tekstilbransjen gjennom flere tiår. De har i de senere årene fremmet forslag til hvordan tekstilindustriens store bidrag til klimagassutslipp kan reduseres, blant annet gjennom produsentansvar:

- I 2022 la FIVH og Naturvernforbundet frem rapporten «Slutt på fast fashion – et ambisiøst produsentansvar på tekstiler».¹⁶
- FIVH deltok med to representanter i det regjeringsoppnevnte utvalget som fikk i oppdrag å vurdere produsentansvar for tekstiler og fikk gjennomslag i utvalget for en rekke av sine forslag.
- FIVH gjennomførte et sporingsprosjekt der de satte sporingstagger på klesplagg som de la i ulike innsamlingsbokser rundt om i landet. På denne måten avdekket de at flere av de brukte klærne de donerte endte opp i land som rapporterer om problemer med klesavfall, blant annet Guinea, Jemen, Pakistan og Kenya. TV2 publiserte en større reportasje om saken.
- I august 2023 startet FIVH «5-plaggutfordringen», som fortsatte inn i 2024 og 2025. Denne baserte seg på en rapport fra Hot or Cool Institute, som hadde funnet at et klesforbruk på mer enn fem nye plagg per år ikke er bærekraftig. FIVH fikk med kjente influensere på utfordringen og den nådde bredt ut.

Sak:
Klimafinansiering

Bakgrunn

På klimatoppmøtet i Paris i 2015 ble landene enige om en avtale for å «styrke den globale responsen på trusselen som klimaendringene utgjør» (Parisavtalen). Avtalen forplikter utviklede land til å bistå utviklingsland økonomisk med utslippsreduksjoner og klimatilpasning. Finansieringen er fremdeles langt unna å dekke behovene.

Kirkens Nødhjelp tok initiativ til etablering av et klimafinansieringsutvalg, som i 2023 la fram sin rapport, «*Hvis ikke Norge, hvem?*».

Kirkens Nødhjelp har bidratt til etablering av en grønn garantiordning for investeringer i fornybar energi i utviklingsland

Hva skjedde?

I sitt budsjettforslag for 2024 foreslo regjeringen å opprette en statlig garantiordning for å utløse private investeringer i fornybar energi i utviklingsland, med en garantiramme på fem milliarder kroner. Forslaget ble vedtatt i Stortinget og forvaltningen av ordningen ble lagt til Norad.¹⁷

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

Kirkens Nødhjelp tok initiativ til etablering av et klimafinansieringsutvalg, som ble nedsatt i samarbeid med Røde Kors, Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Caritas og Flyktninghjelpen. Utvalget, ledet av tidligere klima- og miljøminister Vidar Helgesen (H), la fram sin rapport 23. april 2023: «Hvis ikke Norge, hvem?».¹⁸ Utvalget tok blant annet til orde for etablering av en grønn garantiordning for å mobilisere privat kapital til klimatiltak i utviklingsland. Forslaget og ordningen ble fulgt opp av Kirkens Nødhjelp overfor norske myndigheter.

Forum for utvikling og miljø (ForUM) har bidratt til styrket norsk finansiering av klimatilpasning i utviklingsland i tråd med Parisavtalen

Hva skjedde?

På klimatoppmøtet i Glasgow i 2021 lanserte statsminister Jonas Gahr Støre (Ap) en dobling av den norske finansieringen fra syv til 14 milliarder kroner årlig innen 2026, med løfte om at dette ville inkludere minst en tredobling av støtten til klimatilpasning.¹⁹

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

ForUM har vært en pådriver for økte midler til klimatilpasning i tråd med Parisavtalens mål om at omtrent halvparten av klimafinansieringen skal gå til klimatilpasning.

Regnskogfondet har bidratt til økt bevilgning til klima- og skogsatsingen i statsbudsjettet for 2024 – og videreføring av satsingen frem til 2035

Bakgrunn

Stadig mer av jordas gjenværende regnskoger ødelegges gjennom bygging av veier og vannkraftverk og på grunn av stor etterspørsel etter råvarer som mat og dyrefôr, tømmer og papir, metaller, olje og gass. Det er viktig å bevare det som er igjen for å hindre klimaendringer og bevare naturmangfoldet og livsgrunnlaget til mennesker og dyr.

Hva skjedde?

I 2024 økte regjeringen bevilgningen til klima- og skogsatsingen fra tre til fire milliarder kroner. Samtidig annonserte de at satsningen videreføres i ytterlige fem år, frem til 2035.²⁰

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

Regnskogfondet har lenge arbeidet for å øke Norges støtte til internasjonal regnskogbevaring. Gjennom dialog med norske myndigheter og ved å fremheve behovet for økt finansiering både til politikere og den generelle befolkningen, har Regnskogfondet bidratt til økning og videreføring av klima- og skogsatsingen.

Sak:
Norges oppfølging av Naturavtalen

Resultatene som uteble

Norsk og internasjonalt sivilsamfunn kunne feire en viktig seier da det på FNs naturtoppmøte i Montreal i 2022 ble enighet om Naturavtalen, med løfter om 30 % vern og bevaring av et representativt utvalg av verdens natur.²¹

NRK bidro til å sette naturtap på dagsorden, blant annet gjennom serien «Oppsynsmannen»,²² og gjennom et journalistisk prosjekt om hvordan norsk natur bygges ned bit for bit.²³ Flere av organisasjonene bak denne rapporten uttalte seg til NRK i forbindelse med sakene. Alt dette bidro til at saken fikk mye oppmerksomhet i norsk offentlighet. I tillegg bidro sivilsamfunnet til regjeringens arbeid med naturmeldingen gjennom omfattende innspill:

- Veilederen «For Naturen», med mer enn 300 forslag til både politiske, juridiske og maktstrukturelle endringer som må til for at Norge skal reversere tapet av natur og nå målene i naturavtalen. Denne ble lagt fram av ForUM, WWF, FIVH, Naturvernforbundet, Spire, Sabima og Birdlife Norge i juni 2023 og overlevert klima- og miljøminister Espen Barth Eide (Ap).²⁴ Miljødirektoratet brukte siden rapporten aktivt når de utarbeidet sine anbefalinger til naturmeldingen.²⁵
- En felles nordisk rapport om biodiversitet ble utgitt av ForUM i 2024 i samarbeid med CONCORD Sverige og 92-gruppen i Danmark, for å fremme implementering av naturavtalen og styrke det nordiske sivilsamfunnets påvirkning i naturforhandlingene.²⁶

Veilederen «*For Naturen*», med mer enn 300 forslag til både politiske, juridiske og maktstrukturelle endringer som må til for at Norge skal reversere tapet av natur, ble lagt fram av miljøorganisasjonene i juni 2023.

I september 2024 la regjeringen fram naturmeldingen (Meld. St. 35 - 2023-2024. Bærekraftig bruk og bevaring av natur. Norsk handlingsplan for naturmangfold). Den ble ikke det sivilsamfunnet hadde håpet på. Alvoret ble understreket på toppmøtet om biologisk mangfold i Colombia måneden etter, da FNs generalsekretær, António Guterres, advarte om at «menneskeheten står overfor en eksistensiell krise forårsaket av at stadig mer natur blir ødelagt».²⁷

Da Stortingets behandling var ferdig i slutten av januar 2025 mente generalsekretær Karoline Andaur i WWF at Stortinget hadde vedtatt «en naturmelding som ikke gjør noe godt for naturen».²⁸

Arbeidet for naturen er likevel ikke over, og mulighetsrommet er stort for å stanse og reversere tapet av natur, inspirert av flere store seire de siste årene.

Forum for utvikling og miljø (ForUM) og en samlet miljøbevegelse har bidratt til en foreløpig stans i oppstart av omstridt gruvedrift på havbunnen

Bakgrunn
Det pågår en global kamp om tilgang til viktige mineraler. Norge antas å ha store havbunnsmineralressurser, men miljøfaglige instanser så vel som norsk og internasjonal miljøbevegelse advarer om at gruvedrift på havbunnen kan få store og irreversible konsekvenser for livet i havet.

Hva skjedde?
I desember 2023 fikk regjeringen støtte fra et flertall på Stortinget til sitt forslag om å åpne opp for omstridt gruvedrift på havbunnen. Under budsjettforhandlingene med regjeringspartiene på senhøsten 2024 fikk SV likevel regjeringspartiene med på at det ikke ville bli foretatt utlysning av konsesjoner for mineralvirksomhet på havbunnen i 2024 og 2025.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?
Kampen mot åpning av gruvedrift på havbunnen har vært en av de største sakene for miljøbevegelsen i denne perioden.²⁹ ForUM har spilt en viktig rolle for å koordinere felles innsats og myndighetskontakt.

Øvrige saker

Framtiden i våre hender (FIVH), Forum for utvikling og miljø (ForUM) og et bredt nettverk av sivilsamfunns-organisasjoner har bidratt til at Stortinget i 2021 vedtok en banebrytende Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)

«Jeg vil avslutte med å bruke ordene til Forum for utvikling og miljø, som representerer et nettverk av 50 norske sivilsamfunnsorganisasjoner. De skrev:

‘Først og fremst vil vi uttrykke at vi er svært glade for at det nå foreligger et konkret lovforslag til behandling. Norsk sivilsamfunn har kjempet for en åpenhetslov i en årrekke, og vi vil anerkjenne at både etikkinformasjonsutvalget og regjeringen har gjort et grundig arbeid i denne prosessen.’

Jeg avslutter med å slutte meg til de rosende ordene.»

Stortingets saksordfører, Tage Pettersen (H), under debatten i Stortinget om familie- og kulturkomiteens innstilling vedr. åpenhetsloven.

Bakgrunn

Gjennom den økonomiske globaliseringen utover på 1990-tallet ble det rettet et kritisk søkelys på privat næringslivs ansvar for brudd på menneskerettigheter og fravær av anstendige arbeidsforhold. Dette ble forsøkt løst gjennom selvpålagte etiske retningslinjer, som ofte bare førte til mindre, overflatiske endringer.³⁰

FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper bidro til økt fokus og aksept for strengere normer. Virksomhetenes manglende åpenhet om lønns- og arbeidsforhold er fremdeles til hinder for å sikre etterkommelse.

Hva skjedde?

Sommeren 2021 vedtok Stortinget åpenhetsloven, en milepæl i arbeidet for å holde selskaper ansvarlige for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold og sikre større åpenhet. Norge var først ut med å sikre forbrukere, fagforeninger, frivillige organisasjoner, journalister og andre rett til informasjon på forespørsel. I 2024 ble en norsk virksomhet, for første gang, ilagt en større bot for brudd på åpenhetsloven.³¹ Boten ble senere omgjort av Markedsrådet, men Forbrukertilsynet og Markedsrådet er enige om at selskapet har brutt loven ved to tilfeller.³²

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

FIVH, ForUM og en rekke andre organisasjoner arbeidet i en årrekke med å dokumentere ulike virksomheters medvirkning til brudd på grunnleggende menneskerettigheter og mangel på anstendige arbeidsforhold. De påpekte at selvpålagte etiske retningslinjer og selskapers ofte begrensede tiltak for å bedre arbeidsforhold ikke har hatt tilstrekkelig effekt. De har vært pådrivere for økt åpenhet og en lov som gjør selskapenes forpliktelser lovpålagte.³³

Tax Justice Norge har bidratt til at det har blitt åpnet et norsk register over reelle rettighetshavere

Bakgrunn

Åpenhet om reelle rettighetshavere er viktig for integriteten i det globale skatte- og finanssystemet. Skjult eierskap tilrettelegger og muliggjør svært skadelige effekter som skatteunndragelse og -unngåelse, korrupsjon, hvitvasking, økonomisk kriminalitet, terrorfinansiering og sanksjonsomgåelse. Samlet vil det også svekke tilliten til det offentlige og undergrave statens inntekter, inntekter som kunne blitt brukt i arbeidet for bærekraftsmålene.

Hva skjedde?

1. oktober 2024 åpnet Finansdepartementet registeret over reelle rettighetshavere.³⁴

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

Tax Justice Norge (TJN) har i en årrekke vært en pådriver overfor regjeringen og Stortinget for at Norge må gjør sin del ved å sikre et sterkt register for reelle rettighetshavere som er åpent for allmennheten. TJN har bidratt med blant annet fagrapporter, politikerdebatter, kronikker og høringsinnspill. Det bidro til at tiltaket har vært lovfestet siden 2019, men en rekke komplikasjoner knyttet til tekniske løsninger og regelutvikling i EU har forsinket implementeringen.

- I 2022 bidro TJN til å hindre kutt i midlene for ferdigstillelse av registeret, som hadde blitt foreslått i statsbudsjettet for 2023.³⁵ De leverte eget høringsinnspill, og var i dialog med regjeringens budsjettpartner for å sikre finansiering. I tillegg mobiliserte de sine medlemsorganisasjoner og norske presse- og forskningsorganisasjoner. 17 organisasjoner signerte en kronikk i Dagens Næringsliv, og kuttet ble kritisert på høring av flere organisasjoner.
- I 2023 advarte TJN mot regjeringens forslag om å lukke registeret for allmennhetens innsyn og mobiliserte igjen sitt nettverk for å kreve full åpenhet i høringsrunden i 2024. Dette førte til at regjeringens lovforslag ble endret til å åpne for innsyn fra aktører med «legitim interesse», noe som inkluderer både presse og sivilsamfunn. I juni 2024 vedtok Stortinget forslaget. En samlet komite krevde fortgang i prosessen og la føringer på hvordan innsynsløsningen skulle se ut i forskrift.

Attac Norge har bidratt til å sette demokratisk digitalisering på den politiske dagsorden

Bakgrunn

De store teknologiselskapene har stor makt, som brukes for å fremme kommersielle interesser. Attac Norge jobber for demokratisk digitalisering, der demokratiske prinsipper som digital suverenitet, forbud mot kommersiell overvåking og digitalt mangfold skal legge premissene for lands digitalisering og utviklingen av kunstig intelligens.

Hva skjedde?

Attac har lyktes i å posisjonere demokratisk digitalisering som et mål for flere politiske partier og sivilsamfunnsorganisasjoner, blant annet ved at det er ført inn i ulike partiers arbeidsplaner og at forslag lagt fram i Stortinget.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

Attac Norge har tatt initiativ til å etablere en koordineringsarena på tvers av fagbevegelsen, og nettverket har avholdt flere åpne tematiske møter, blant annet under Arendalsuka. Samtidig har Attac Norge lyktes i å løfte tematikken i sivilsamfunnet blant annet gjennom en egen nettverksgruppe i ForUM, og fokus i Handelskampanjens nye politiske plattform.

Daglig leder i Tax Justice Norge, Andreas Fjeldskår, holder innlegg i FN under forhandlingene om en rammekonvensjon om internasjonalt skattesamarbeid, New York, august 2024.

Foto: skjermdump Home UN Web TV

Fellesrådet for Afrika har bidratt til at afrikansk diaspora i Norge har blitt anerkjent som en viktig dialogpartner i regjeringens nye strategi for norsk engasjement i afrikanske land

SAIH har i en årrekke jobbet for å styrke akademisk frihet. Her i samtale med blant annet tidligere statssekretær Gry Larsen og avdelingsdirektør i Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, Hilde Haaland-Kramer, om Students at Risk-ordningen. SAIH har også blant annet bidratt til utviklingen av FNs veiledende prinsipper for akademisk frihet.

Foto: SAIH.

Bakgrunn

Norge har i mange tiår vært engasjert i afrikanske land, gjennom bistand, investeringer, næringslivssamarbeid og forskningssamarbeid. Samtidig har afrikansk diaspora i Norge i liten grad blitt trukket inn i utformingen av norsk politikk.

Hva skjedde?

Høsten 2024 la regjeringen fram en ny strategi for norsk engasjement i afrikanske land, der diasporagrupper ble fremhevet som viktige dialogpartnere:³⁶

«Ulike afrikanske diasporagrupper og diasporaorganisasjoner er, med sin innsikt og forståelse av utviklingen både på det afrikanske kontinentet og i Norge, viktige dialogpartnere. Overføringer fra norsk og internasjonal diaspora er større enn den totale bistanden til afrikanske land, og bidrar til å redusere fattigdom og til bedre levekår.»

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

Fellesrådet for Afrika har jobbet for at den afrikanske diasporaen inkluderes i debatter om hvordan Norge kan bidra positivt på kontinentet. Da Utenriksdepartementet startet arbeidet med en ny Afrika-strategi fremmet Fellesrådet for Afrika krav om at diasporaen måtte tas med i arbeidet. 90 deltakere fra diasporaen deltok på et innspillsmøte ledet av utviklingsminister Anne Beathe Tvinnerheim (Sp). Innspillet om diasporaens rolle ble tatt med i strategien.

Fellesrådet for Afrika har bidratt til synliggjøring av afrikansk diaspora i forbindelse med arrangementer med fokus på Sudan og Somalia:

- I samarbeid med Røde Kors og Støttegruppen for Sudan og Sør-Sudan fasiliterte Fellesrådet en heldagskonferanse med 120 deltakere med opposisjonspolitikere fra Sudan, sudanesere bosatt i Norge og norske aktører her hjemme og i Port Sudan, i Oslo med påfølgende møter med UD.
- I samarbeid med Somali Norwegian Strategic Partners og SAIH fasiliterte Fellesrådet et dialogmøte om utdanning i Somalia med 130 deltakere, hvor den somaliske utdanningsministeren var i samtale med Norad og rektor på UiO.

Støttekomiteen for Vest-Sahara har bidratt til at norske næringslivsaktører har endret praksis og policy i Vest-Sahara, i tråd med Utenriksdepartementets råd om å unngå næringslivs-engasjement i territoriet

Bakgrunn

På grunn av den spesielle folkerettslige situasjonen knyttet til det saharaviske folkets selvbestemmelsesrett har Utenriksdepartementet (UD) i over tjue år frarådet norsk næringslivsengasjement i okkuperte Vest-Sahara. Likevel har Støttekomiteen flere ganger avdekket at norske næringslivs-aktører har trosset UD-rådet.

Hva skjedde?

Flere norske næringslivsaktører, både rederier, matvare-kjeder og konsultentselskaper, har i perioden endret sin praksis og policy i tråd med UDs råd. Gassprodusentene på norsk sokkel i Nordsjøen har stanset eksport av gass til territoriet.

Hvordan ble resultatet oppnådd?

På grunnlag av kontinuerlige egne undersøkelser og rapporter, som viser at norske næringslivsaktører handlet i strid med UDs råd, har Støttekomiteen fulgt opp dette i dialog med de selskapene det gjelder. Dialogen foregår i samarbeid med fagbevegelsen og samarbeidende foreninger.

Afghanistankomiteen har fått gjennomslag for endringer i integrerings-forskriften, som har bidratt til at afghanske flyktninger i Norge har kunnet delta i freds- og forsoningsarbeid på nasjonalt og internasjonalt nivå

Bakgrunn

Etter Talibans maktovertakelse i Afghanistan 15. august 2021 ble flere menneskerettighetsforsvarere og fredsaktivister evakuert til Norge. Blant disse var en gruppe kvinner som hadde vært en del av fredsforhandlinger og internasjonale prosesser om Afghanistan, fasilitert av norske diplomater. Etter ankomst i Norge ble kvinnene bosatt i ulike kommuner, der de startet på introduksjonsprogrammet i henhold til ordinære prosedyrer.

Flere av aktivistene ble invitert til konferanser og møter om Afghanistan i Norge og internasjonalt. Integreringsforskriften åpnet imidlertid ikke for å innvilge permisjon fra introduksjonsprogrammet for slike politiske formål.

Hva skjedde?

I 2022 ble integreringsforskriftens §14a samt en ny §31a endret, slik at det ble mulig for flyktninger å søke permisjon fra introduksjonsprogrammet for å delta i freds- og forsoningsarbeid på nasjonalt og internasjonalt nivå.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

Afghanistankomiteen engasjerte seg i saken da den ble kjent og tok den opp med Arbeids- og inkluderingsdepartementet. De pekte særlig på manglende samstemthet mellom utenrikspolitikkenes målsetting om å fremme kvinners deltakelse i freds- og forsoningsprosesser - en hovedsatsning for Norge i Sikkerhetsrådet - og integreringspolitikken i Norge, som skapte barrierer for deltakelse.

I forlengelse av denne saken har Afghanistankomiteen, sammen med blant annet det Norske Menneskerettighetsfond, Raftostiftelsen, WILPF og Nansen Fredssenter, vært pådriverne for at Arbeids- og Inkluderingsdepartementet må involveres i den nye handlingsplanen for Kvinner, fred og sikkerhet.

Fellesutvalget for Palestina har bidratt til at Norge har vært en tydelig forsvarer av menneskerettigheter og folkeretten når det gjelder Israels krigføring i Gaza etter 7. oktober 2023

Bakgrunn

Siden opprettelsen av staten Israel i 1948 har Midtøsten vært preget av voldelig konflikt. Israel har annektert og okkupert stadig større landområder i strid med folkeretten og en rekke FN-resolusjoner. 7.oktober 2023 utførte Hamas et brutalt terrorangrep i Israel som rammet mange sivile israelere. Ifølge FN ble over 1.200 personer drept, inkludert minst 809 sivile. Angriperne tok minst 252 personer til Gazastripen som gisler.

Israel svarte med å gå til krig i Gaza. Angrepene har lagt mye av Gaza i ruiner og ført til en humanitær katastrofe. Per mars 2025 rapporterer FN at over 50.000 palestinere har mistet livet, en stor andel av disse er kvinner og barn. Størstedelen av befolkningen på 2,2 millioner mennesker har blitt drevet på flukt.

Hva skjedde?

Hamas sitt angrep på Israel ble møtt med kraftig fordømmelse i vesten, mens innvendingene mot Israels brutale gjengjeldelseskrig har vært vesentlig svakere. Norge var tidlig ute med å slå fast Israels rett til å forsvare seg, men understreket at reaksjonene måtte være forholdsmessige. Etter hvert som Israels krigføring i Gaza fortsatte, har Norge, som et av få vestlige land, stått fram som forsvarer av menneskerettighetene og folkeretten og advart mot det som resten av verden oppfatter som doble standarder fra vestens side.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

Da krigen mellom Israel og Hamas hadde vart i to måneder, arrangerte Fellesutvalget for Palestina, sammen med Den norske kirke, LO, Unio, Amnesty og Redd Barna den brede markeringen «Hele landet for fred i Gaza». Fellesutvalget sto for mye av organiseringen, og de samlet tilslutning fra 125 norske organisasjoner, og cirka 20.000 møtte opp på 27 steder rundt i landet. Alliansen av arrangørorganisasjoner har blitt videreført.

Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG) m.fl. har bidratt til at Statkraft har blitt klaget inn til OECDs kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv i forbindelse med et vannkraftprosjekt i et urfolksområde i Chile

Bakgrunn

Det norske kraftselskapet Statkraft AS, som er Europas største produsent av fornybar energi, har siden 2014 vært engasjert i vannkraftutbygging i Chile, blant annet i Pilmaiquén elven. Denne elven anses som hellig av mapuche-folket. De har anklaget Statkraft for å krenke deres rettigheter, i strid med OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv.

Hva skjedde?

I 2023 ble Statkraft klaget inn til OECDs kontaktpunkt i Norge, som behandler klager om brudd på OECDs retningslinjer. Klagen ble levert av Machi Millaray-Huichalaf og lonkos-rådet og omfatter en lang rekke mapuche-williche lokalsamfunn i Sør-Chile. 19 september 2024 kunngjorde OECDs kontaktpunkt at de vil behandle deler av klagen.³⁷

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

LAG har lenge hatt et kritisk søkelys på norsk næringsliv i Latin-Amerika og engasjerte seg tidlig da det ble kjent at Statkraft hadde etablert seg i Chile. De har bidratt til resultatet gjennom blant annet følgende aktiviteter:

- I 2023 var Machi Millaray-Huichalaf, mapuchenes øverste spirituelle leder i sør-Chile, på besøk i Norge for å fremme saken for norske politikere, UD, media og den norske befolkningen. LAG bidro med organisering av besøket. Delegasjonen møtte Statkraft og deltok også på stortingsseminar og hadde møter med UD, politikere og organisasjoner som Amnesty, Norsk Folkehjelp og flere samiske organisasjoner. LAG organiserte flere markeringer.

- LAG bidro til at saken fikk mye oppmerksomhet i media. I 2023 ble det skrevet rundt 20 mediesaker om Statkraft i Chile, blant annet i BT, NRK Sápmi, Radio Latin Amerika, Sagat og VG. LAG publiserte tre kronikker og to artikler i

tidsskriftet Samora. En journalist fra BT kom også til Oslo for å følge delegasjonen på deler av besøket. I tillegg nådde informasjonen om besøket bredt ut i sosiale medier.

- LAG bidro til å klage Statkraft inn for OECDs kontaktpunkt i Norge for ansvarlig næringsliv.

- LAG utga to rapporter og et hefte om Statkrafts prosjekter i Brasil og Chile. Disse har blitt distribuert til Statkraft, politiske partier, UD, fagforeninger og organisasjoner. Rapportene er basert på et omfattende kartleggingsarbeid, inkludert intervjuer av lokalbefolkning og møter med Statkraft.

- LAG har tatt opp saken med politiske partier, som bidro til at saken har blitt tatt opp i Stortingets spørretime og gjennom en interpellasjon.³⁸ LAG fortsetter å fremheve saken i Norge i samarbeid med blant annet LOs internasjonale utvalg, Norsk Folkehjelp. Aktivister i LAG besøkte Chile i 2024 og skrev rapport. Arbeidsgruppen 2025 planlegger et nytt besøk til sør-Chile sammen med representanter fra Sápmi, journalister og LO. Disse delegasjonsutvekslingene har bidratt til å innhente relevant bevis og dokumentasjon i saken som igjen styrker informasjonsarbeidet i Norge.

På Latin-Amerikagruppene i Norge sin sommersamling i 2024 var «Rettferdig Energiomstilling i Latin-Amerika» blant temaene som ble belyst, med Statkrafts tilstedeværelse i Pilmaiquénelven i Chile som ett av eksemplene.

Foto: Lina Alvarez Reyes

KFUK-KFUM Global har bidratt til nasjonal lovgivning mot konverteringsterapi

Bakgrunn

Over hele verden forfølges mennesker på grunn av sin seksuelle orientering og kjønnsidentitet.³⁹ Derfor arbeider globale bevegelser for kjønnsrettferdighet og LHBTQ+-rettigheter blant annet for etablering av nasjonal lovgivning mot konverteringsterapi.

Hva skjedde?

Sommeren 2023 la regjeringen fram et forbud mot konverteringsterapi,⁴⁰ som ble vedtatt i Stortinget i desember samme år.⁴¹

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

KFUK-KFUM Global har jobbet tett sammen med partnere i det globale sør for at en nasjonal lovgivning mot konverteringsterapi skal føre til lignende tiltak i andre land og styrke globale bevegelser for kjønnsrettferdighet og LHBTQ+-rettigheter.

Organisasjonen har blant annet hatt et eget kjønnsrettferdighetsutvalg, som har fulgt saken nasjonalt og internasjonalt og bidratt med innspill og høringer på Stortinget, i tillegg til å delta i kampanjer, workshops og utviklet kampanjer samme med andre. KFUK-KFUM Global har også jobbet aktivt internt i egen bevegelse og Kristen-Norge for øvrig, der det har vært ulike syn i denne saken.

Etter å ha mottatt en lang rekke innspill fra norsk sivilsamfunn og andre la regjeringen i 2021 fram en stortingsmelding med Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030.

– Dette er for lite for seint, sa tidligere daglig leder i Forum for utvikling og miljø, Kathrine Sund-Henriksen, etter at regjeringens stortingsmelding om en nasjonal handlingsplan for å nå bærekraftsmålene hadde blitt lagt fram.

Som daglig leder i Forum for utvikling og miljø (ForUM) spilte Kathrine Sund-Henriksen (1980-2025) en sentral rolle i arbeidet for å samordne norsk sivilsamfunns felles innsats for FNs bærekraftsmål i perioden 2021-2024.

Foto: ForUM

Del 2: Sivilsamfunnets innsats som pådrivere for styrket norsk innsats på overordnet nasjonalt nivå

«Å vinne slagene, men tape krigen»

En omlegging til bærekraftig utvikling som sikrer økonomisk og sosial utvikling for alle uten å ødelegge miljøet, slik målet var på FN-toppmøtet i Rio i 1992, er krevende. Siden den gang har det bare blitt vanskeligere. Stadig flere tar til seg kunnskapen om problemene og kjenner på alvoret i faresignalene, men fortsatt er det strid om hvordan utfordringene skal møtes og det vanskelig å skape politisk oppslutning rundt politiske løsninger. Etter at bærekraftsmålene ble vedtatt i FN i 2015 samlet norsk sivilsamfunn seg, sammen med sivilsamfunn i andre land, om noen grunnleggende forutsetninger og grep som skulle bidra i arbeidet for å sikre en samstemt politikk for bærekraftig utvikling. Denne delen vil gi en kortfattet fremstilling av hvordan sivilsamfunnet «vant slagene», ved at de fikk gjennomslag og vant frem med hensyn til disse grunnleggende forutsetningene og grepene, men samtidig «tapte krigen», i den forstand at vi fremdeles mangler en samstemt politikk for bærekraftig utvikling.

Bakgrunn: resultater av sivilsamfunnets innsats 2015-2020

Etter at bærekraftsmålene ble vedtatt i 2015 fokuserte sivilsamfunnet særlig på to grunnleggende forutsetninger de mente var nødvendige for at målene skulle nås: 1) at utviklingspolitikk ikke bare dreier seg om utvikling i fattige land, men også omlegging til bærekraftig utvikling i rike land og 2) at det må føres en *samstemt politikk for bærekraftig utvikling*. I tillegg satt de fokus på tre sentrale grep for å få det til, nemlig at:

- Det må utarbeides en nasjonal handlingsplan for Norges oppfølging av bærekraftsmålene.
- Behovet for en samstemt politikk for bærekraftig utvikling, på tvers av alle departementer, må legges til grunn for arbeidet og forankres i Stortinget.
- Utdanning for bærekraftig utvikling må inn som et tverrfaglig tema og styrkes i norsk skole.

Med sivilsamfunnet som aktive pådrivere ble det under statsminister Erna Solbergs (H) skiftende regjeringskoalisjoner (2013-2021) tatt mange skritt for å få til dette. Regjeringen erkjente de to grunnleggende forutsetningene som sivilsamfunnet hadde pekt på. Statsministeren kunngjorde allerede i 2016 at FNs bærekraftsmål innebar at «alle land er utviklingsland», også Norge. Enda viktigere, men vanskeligere, var det at regjeringen i sin *rapport om samstemt politikk for bærekraftig utvikling 2019* klargjorde at 2030-agendaen med bærekraftsmålene har styrket forståelsen av hvor viktig det er med en *samstemt politikk for bærekraftig utvikling* og hva samstemt politikk er:

«Den viktigste endringen er at fokuset har gått fra å se på forholdet mellom ulike politikkområder og mål for bistand og samarbeid med utviklingsland, til å se på hvordan all politikk som føres ute og hjemme påvirker og støtter opp om de globale bærekraftsmålene.»

I 2020 kunne sivilsamfunnet i tillegg konkludere at de var i ferd med å få gjennomslag med hensyn til alle de tre sentrale grepene de hadde arbeidet hardt for:⁴²

- Regjeringen hadde iverksatt en samstemthetsreform, med et bredt sammensatt samstemthetsforum, som ville bli forsterket med nye grep fra og med 2020.
- Regjeringen hadde startet arbeidet med en nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene, som skulle legges fram for Stortinget i 2021.
- Utdanning for bærekraftig utvikling var innført som tverrfaglig tema i norsk skole fra og med høsten 2020.

Den overordnede målsettingen var at dette skulle bidra til at Norge i årene som fulgte kunne utvikle en samstemt politikk for bærekraftig utvikling, men slik gikk det ikke.

Resultater av sivilsamfunnets innsats 2021-2024

Sivilsamfunnet hadde sendt sine innspill til regjeringens handlingsplan for bærekraftsmålene i løpet av høsten 2020 og ved inngangen til 2021 ventet man på regjeringen Solbergs varslede melding til Stortinget. Mens arbeidet med meldingen ble slutført i departementene ble sivilsamfunnet invitert til å bidra til regjeringens arbeid med Norges første frivillige nasjonale rapport til FN om oppfølging av bærekraftsmålene. Dette var noe sivilsamfunnet hadde arbeidet for, og 2021 ble første gang sivilsamfunnet i Norge fikk anledning til å bidra.

Forum for utvikling og miljø (ForUM) og deres medlemsorganisasjoner la ned mye arbeid i sine bidrag og dommen var klar: Norge må gire opp!⁴³ Sivilsamfunnets innspill ble inkludert i den offisielle rapporten til FN, presentert under FNs høynivåuke for bærekraftsmålene 23. juli 2021,⁴⁴ men ble ikke fulgt opp i praksis gjennom Norges nasjonale handlingsplan, som ble lagt fram måneden før.⁴⁵

- For lite for sent, mente ForUMs daværende daglige leder, Kathrine Sund-Henriksen, som utdypet det slik:⁴⁶

«Vi står overfor en alvorlig klima-, natur- og ulikhetskrise, og har få år på å nå FNs ambisiøse mål. Vi forventet en plan som ville ta Norge i en ny og bærekraftig retning, men denne planen staker dessverre ikke ut noen ny kurs for Norge.»

Dette var langt på vei også konklusjonen i et Fafo-notat utarbeidet for ForUM i januar 2022:

«Den norske handlingsplanen for å nå bærekraftsmålene går langt i å diskutere viktigheten av samstemthet og å skissere utfordringene i samstemthetsarbeid. Handlingsplanen inneholder imidlertid få konkrete forslag til hvordan arbeidet med samstemthet skal tas videre, hvordan politikken skal bli mer samstemt.»⁴⁷

Meldingen ble behandlet av Stortinget etter at stortingsvalget høsten 2021 ga et rød-grønt flertall, og regjeringen Støre (Ap) overtok. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen ble lagt fram i mars 2022, der flertallet sluttet seg til hovedlinjene i meldingen. Flertallet sluttet seg også til meldingens forslag om å etablere et «nasjonalt forum for 2030-agendaen» og la til grunn at regjeringen ville følge opp med å «integrere samstemthetsforumet i Nasjonalt forum for 2030-agendaen og sikre åpenhet om sakene som diskuteres i forumet».⁴⁸ Dette ble etablert av kommunal- og distriktsminister Bjørn Arild Gram (Sp) 5. april 2022⁴⁹ og hilst velkommen av sivilsamfunnet.

ForUM fikk fast plass i det nye topplederforumet og har deltatt i arbeidet sammen med fire statsråder og toppledere fra næringsliv, fagbevegelse, akademisk, universitets- og høyskolesektoren mv., samt en av ForUMs medlemsorganisasjoner. Etter at forumet hadde fungert ett år, konstaterte ForUM i 2023 at Norge hadde falt tre plasser på rangeringen som viser fremgang på bærekraftsmålene på landnivå, *fra fjerde til syvende plass*. Norges negative påvirkning av andre lands mulighet for å oppnå målene slo veldig dårlig ut for Norge. - Det må et krafttak til for samstemt politikk for bærekraftig utvikling, mente ForUM, og pekte på at Topplederforumet kunne bidra.⁵⁰

På det neste møtet i Topplederforumet, 27. oktober 2023, kunngjorde regjeringen at den hadde besluttet å få fart på arbeidet med bærekraftsmålene gjennom en ny stortingsmelding, som skulle legges fram i 2024. Det ble den ikke. Det året ble det bare avholdt ett møte i Topplederforum, 5. desember, der medlemmene fikk anledning til å komme med innspill til den kommende meldingen. Om den varslede stortingsmeldingen vil stake ut en ny og bærekraftig kurs for Norge, gjenstår å se.

Del 3: Sivilsamfunnet innsats som pådrivere i internasjonale prosesser

Skal FNs medlemsland nå bærekraftsmålene forutsetter det samarbeid på mange områder, noe som fremheves i mål 17 - Samarbeid for å nå målene. FNs generalsekretær har en rekke ganger advart om at det går for sakte og i «sterk motvind». I denne sterke motvinden har norsk sivilsamfunn likevel spilt en aktiv rolle som pådrivere, gjennom samarbeid og koordinering med sine mange internasjonale nettverk og kontakter, for at det internasjonale samarbeidet skal bidra best mulig for å nå målene.

- Jeg skulle virkelig ønske vi hadde en slik håndbok da vi sto midt i arbeidet for et forbud mot atomvåpen, sa tidligere leder for ICAN Norge, Anne Marte Skaland (nr. 2 f.v.), da hun deltok under lanseringen av håndboka «Hvordan endre verden? En håndbok for påvirkning av internasjonale prosesser» i 2023.

Foto: ForUM

Utdrag fra konklusjon i rapporten «På den andre siden av bordet» (Utarbeidet av Conow for ForUM 2023)

«Intervjuene viser et myndighetsapparat som i all hovedsak ser på sivilsamfunnet som en verdifull samtalepartner. Myndighetene bryr seg om hva sivilsamfunnet mener, og tilliten til sivilsamfunnet er generelt høy. Samtidig er embetsverket beskyttende ovenfor politikere og deres agenda, og det kan spille inn på hvilke områder sivilsamfunnet slipper til. Dette er til dels individavhengig, men også departementskultur og type prosess spiller inn. Her er det potensial for en mer systematisk tilnærming.»

Utdrag fra funn i rapporten «Partnerskap, politikk og penger» (Utarbeidet av Conow for ForUM 2021 – oppdatert 2023)

«Informasjonsstøtten er avgjørende for organisasjoner som jobber i Norge med politisk påvirkning knyttet til internasjonale spørsmål. Det er imidlertid ulike oppfatninger av hvilket handlingsrom informasjonsstøtten gir til å drive politisk påvirkning. Flere oppgir at overgangen fra tillitsbasert til konkurransebasert forvaltning av informasjonsstøtten har svekket rommet for faglig dialog.»

Forum for utvikling og miljø (ForUM) har bidratt til å styrke sivilsamfunnets kunnskap og kompetanse for meningsfull deltakelse i internasjonale prosesser

Bakgrunn

- Globalt har sivilsamfunnets rolle aldri vært viktigere enn nå, når verden forbereder implementeringen av den nye utviklingsagendaen som alle verdens regjeringer har blitt enige om, sa FNs generalsekretær Ban Ki-moon i 2015.⁵¹

Hva skjedde?

ForUM samlet erfaringer og kunnskap i håndboka «Hvordan endre verden? En håndbok for påvirkning av internasjonale prosesser» (2023).⁵² Dette kunnskapsgrunnlaget brukes nå aktivt av ForUM og deres delegater til internasjonale toppmøter og prosesser og bidrar til å sikre meningsfull deltakelse for både norsk og internasjonalt sivilsamfunn.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

I perioden 2021-2024 jobbet ForUM med et prosjekt for å styrke sivilsamfunnets meningsfulle deltakelse i internasjonale prosesser. De har blant annet utarbeidet to rapporter basert på omfattende intervjuer med politikere, embetsverk og sivilsamfunnsrepresentanter om hva slags påvirkning som er effektiv og nyttig: 1) «Partnerskap, politikk og penger – norske sivilsamfunnsorganisasjoners meningsfylte deltagelse i internasjonale prosesser»⁵³ og 2) «På den andre siden av bordet – myndighetenes syn på samarbeidet med norsk sivilsamfunn i internasjonale prosesser».⁵⁴ Erfaringer og kunnskap ble samlet i håndboka «Hvordan endre verden? En håndbok for påvirkning av internasjonale prosesser».

Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) har styrket norske ungdomsdelegaters deltakelse i offisielle norske delegasjoner til møter i FN

Bakgrunn

LNU, en paraplyorganisasjon for over 100 barne- og ungdomsorganisasjoner, jobber for økt ungdomsinnflytelse i norsk utviklings- og utenrikspolitikk og at unge over hele verden kan få mulighet til å påvirke og delta i internasjonale politiske prosesser i FN, i Europa og i Norden. I samarbeid med ulike departementer sender LNU ungdomsdelegater som en del av de offisielle norske delegasjonene til FN-møter og relevante konferanser over hele verden. Ungdomsdelegatene representerer både LNUs medlemmer og norske barn og unge. Ordningen gir unge en plass ved forhandlingsbordet, og sikrer at barn og unge blir hørt når framtidens politikk utvikles.

Hva skjedde?

Antall ungdomsdelegater til de offisielle norske delegasjonene til FN-møter har økt. Det har skjedd ved at det har blitt etablert en junior-seniorordning med to delegater på to av fagfeltene: klima og likestilling. Denne ordningen innebærer at delegaten er juniordelegat det første året og seniordelegat det andre året og sikrer bedre kunnskapsoverføring og medvirkning fra barn og unge. I tillegg har ungdomsdelegater plass på fagfeltene bærekraftig utvikling, global helse, FNs generalforsamling/menneskerettigheter og biologisk mangfold. Fra og med 2025 blir det gjennom en prøveordning ytterligere en ungdomsdelegat innen temaet funksjonshemmedes rettigheter.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

LNU har gjennom sitt samarbeid med norske departementet styrket unges deltakelse i FN-prosesser.

Forum for utvikling og miljø (ForUM), Tax Justice Norge, Kirkens Nødhjelp m.fl. har bidratt til at FN har startet forhandlinger om en skattekonvensjon

Bakgrunn

Manglende finansiering løftes ofte fram av FN som en av de største hindrene for fremdrift i arbeidet med bærekraftsmålene. Ulovlig kapitalflyt og skatteunndragelser har store konsekvenser. Det fører til at det offentlige, både i rike og fattige land, taper store beløp i skatteinntekter, som ellers kunne ha blitt brukt til å styrke arbeidet for FNs bærekraftsmål. Informasjonsstøtten har i en årrekke bidratt til å øke kunnskapen om temaet og sette det på den politiske dagsordenen, så vel som å styrke det internasjonale arbeidet mot ulovlig kapitalflyt og skatteunndragelser.⁵⁵

Hva har skjedd?

Høsten 2023 vedtok FNs generalforsamling en historisk FN-resolusjon, som markerte startskuddet for utviklingen av en skattekonvensjon i FN og et mer rettferdig globalt skattesystem. Norge var ett av få rike land som ikke stemte mot resolusjonen. Forhandlingene startet i februar 2025, etter vedtaket av et ambisiøst mandat ved utgangen av 2024. Konvensjonen skal ferdigstilles i 2027, og Norge er med i byrået for forhandlingene som skal bygge det nye rammerverket for internasjonalt skattesamarbeid, der oppnåelse av bærekraftsmålene står helt sentralt.⁵⁶

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

ForUM, Tax Justice Network (TJN), Kirkens Nødhjelp m.fl. har i de senere årene hatt et særlig fokus på behovet for globalt skattesamarbeid FN. I den forbindelse har de blant annet:

- levert og fått gjennomslag for innspill som inkluderer reform av det internasjonale skattesystemet i ulike partiprogram i forkant av Stortingsvalget 2021,
- levert og fått gjennomslag for innspill til regjeringsplattformen (Hurdalsplattformen) til regjeringen Støre (Ap og Sp), der regjeringen forpliktet seg til å «sørge for at Norge inntar en ledende rolle i det internasjonale arbeidet for å bekjempe ulovlig kapitalflyt og skatteunndragelse», og «arbeide for en internasjonal konvensjon om økonomisk åpenhet»,
- vært i løpende dialog med politisk ledelse og byråkrater i Utenriksdepartementet og Finansdepartementet, og bidratt med en rekke innspill både internt og offentlig,
- tatt initiativ til aksjoner, opprop og mediearbeid for å synliggjøre behovet for en skattekonvensjon i FN,
- arrangert kompetansebyggende kurs for sivilsamfunnsorganisasjoner (TJN),
- bidratt til dialog mellom norske og andre lands forhandlere og sivilsamfunn, spesielt fra utviklingsland og,
- utgitt en policy brief om arbeidet med en skattekonvensjon i FN (ForUM og TJN 2024).⁵⁷

Forum for utvikling og miljø (ForUM) m.fl. har bidratt til at verden i 2022 fikk en god naturavtale, som kan bremse den pågående ødeleggelsen av natur

Bakgrunn

Verden står midt i en alvorlig naturkrise. I 2019 la Det internasjonale naturpanelet (IPBES) fram den mest omfattende tilstandsrapporten for naturen som noen gang er laget. Den tegnet et alvorlig bilde. Én million arter står i fare for å utryddes, og over 3 milliarder mennesker lider på grunn av tap av natur. 145 eksperter fra 50 land konkluderte med at tapet av natur er en like stor trussel som klimaendringene. Overforbruk av naturressurser er en av de største årsakene.⁵⁸

Hva skjedde?

På FNs naturtoppmøte i Montreal i Canada i desember 2022 ble det enighet om en ny naturavtale, som inkluderte et mål om 30 % vern og bevaring av et representativt utvalg av verdens natur, i tråd med urfolks rettigheter.

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?

ForUM og sivilsamfunn fra hele verden hadde i forkant av møtet jobbet for å sikre minst 30 % vern av både land og hav. Norsk sivilsamfunn samarbeidet tett med den norske forhandlingsdelegasjonen, og flere innspill fra organisasjonene ble tatt med i forhandlingsposisjonene til Norge. Naturavtalen ble i tråd med ForUMs krav i forkant av møtet:

«Den nye naturavtalen må inneholde klare forpliktelser fra partene. Særlig er det viktig at vi får et mål om at minst 30 % av naturen skal bevares eller vernes, og at dette vernet er både sterkt nok og representativt. Videre må avtalen tydelig anerkjenne viktigheten av at menneskerettighetene og urfolks rettigheter ivaretas gjennomgående i alle tiltak.»⁵⁹

Forum for utvikling og miljø (ForUM) m.fl. har bidratt til at de fattigste og mest sårbare landene, som rammes hardest av klimaendringene, kan få noe kompensasjon for tap og skade fra de rike landene, som bærer et hovedansvar for den globale oppvarmingen

Bakgrunn

Helt siden klimaforhandlingene begynte på 1990-tallet har de mest sårbare øystatene fremmet krav: De som har bidratt mest til klimaendringene må holdes ansvarlige. Derfor må det opprettes en ordning for finansiering av klimarelaterte tap og skader. Et slikt fond har vært spesielt viktig for afrikagruppen og de minst utviklede landene og øystatene.

Hva skjedde?

På klimatoppmøtet i Egypt i 2022 (COP27) ble det vedtatt at FNs klimakonvensjon skal etablere et fond for tap og skade. Senere har stadig flere land bidratt til fondet.⁶⁰

Hvordan ble resultatet oppnådd?

Vedtaket skjedde etter massivt påtrykk over mange år fra sivilsamfunnet verden over, inkludert ForUM, som har pekt på det knapt finnes noe sterkere signal rike land kan sende til fattige land om at de forstår deres utfordringer og ønske å være en del av løsningen.

Debt Justice Norge har bidratt til at det ble gjennomført gjeldslette for Somalia under IMF's gjeldsletteinitiativ

Bakgrunn
Omkring 2005 gjennomførte Det Internasjonale Pengefondet (IMF) og Verdensbanken de globale programmene for å slette ikke-bærekraftig statlig gjeld for utvalgte utviklingsland, Heavily Indebted Poor Countries Initiative og Multilateral Debt Relief Initiative. Somalia var ett av landene som kvalifiserte for statlig gjeldsslette. I henhold til gjeldssletteprogrammenes statutter var dette likevel ikke mulig så lenge Somalia manglet et legitimt politisk styre som kunne være motpart for mottakelse av gjeldssletten. Nå løfter FN på nytt fram økende gjeldsbyrder i fattige land som et hinder for oppnåelsen av bærekraftsmålene.⁶¹

Hva skjedde?
I 2023 ble Somalias statsgjeld redusert fra 65 til 6 % av brutto-nasjonalprodukt. Norge stilte til rådighet et kortsiktig brolån. Det bidro til at det ble mulig å slette Somalias utestående fordringer til IMF.⁶²

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?
I 2017 ble Hassan Ali Khaire, som hadde vært flyktning i Norge på slutten av 1980-tallet, utnevnt til Somalias statsminister. Det innledet en periode for Somalia med bedre diplomatiske forbindelser med omverdenen, og styrket muligheten for gjeldslette. Med sin kompetanse, bygget opp gjennom mange års innsats, har Debt Justice Norge bidratt til resultatet gjennom blant annet:

- samarbeid med diasporaorganisasjonen Somali Norwegian Strategic Partners opp mot norske og internasjonale beslutningstakere for at Somalia skulle innvilges statlig gjeldsslette under IMF's Heavily Indebted Poor Countries Initiative,
- møter med de nordisk-baltiske styrerepresentantene og fageksperter i IMF og Verdensbanken, samt norske beslutningstakere, der Debt Justice Norge løftet behovet for å gjennomføre Somalias gjeldssletteprogram, og
- møter med Somalias sentralbanksjef og andre representanter fra politisk ledelse i Somalia.

Støttekomiteen for Vest-Sahara har bidratt til gjennomslag i arbeidet for menneskerettighetene til Vest-Saharas folk i FN og EU-domstolen

Bakgrunn
FNs fredsbevarende operasjon i Vest-Sahara har ikke anledning til å rapportere om brudd på menneskerettighetene. Det skyldes at Marokko, som okkupant av territoriet, har nære allierte i FNs sikkerhetsråd. EU har i en årrekke inngått folkerettsstridige handelsavtaler med Marokko, som har omfattet Vest-Sahara.⁶³

Hva skjedde?
En rekke saker angående brudd på menneskerettighetene i Vest-Sahara har blitt tatt opp av FNs spesialrapportør, i FNs menneskerettighetsråd og i rapporter fra FNs generalsekretær til FNs sikkerhetsråd.⁶⁴ I 2021 og 2024 kunngjorde EU-domstolen flere dommer i saharawienes favør, som førte til stans i EUs folkerettsstridige fiskeri- og handelsavtaler i okkuperte Vest-Sahara.⁶⁵

Hvordan ble resultatet oppnådd?
Støttekomiteen har rapportert flere titalls enkeltsaker til FNs Menneskerettighetsråds spesialprosedyrer, som alle har blitt fulgt opp og konkludert i tråd med organisasjonens anbefalinger. Stort sett alt som FNs generalsekretær de siste tre årene har rapportert til FNs sikkerhetsråd om menneskerettighetene i Vest-Sahara stammer fra Støttekomiteens dokumentasjon. Støttekomiteen har videre systematisk dokumentert EU-institusjonenes og private selskapers folkerettsstridige praksis i Vest-Sahara. Denne informasjonen har blitt gjort tilgjengelig for offentligheten og EU-domstolen.

I samarbeid med Somali Norwegian Strategic Partners og SAIH fasiliterte Fellesrådet for Afrika et dialogmøte om utdanning i Somalia med 130 deltakere, hvor den somaliske utdanningsministeren var i samtale med Norad og rektor på UiO.

Foto: Fellesrådet for Afrika

Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond (SAIH) har bidratt til å styrke retten til akademisk frihet

Bakgrunn
I løpet av de siste tiårene har verden vært vitne til betydelige tilbakeslag i arbeidet for grunnleggende demokrati og menneskerettigheter. I tillegg til angrep på ytringsfriheten er retten til akademisk frihet blant de første som utfordres av autoritære ledere. Ifølge tall fra Academic Freedom Index bodde rundt fire milliarder mennesker i land med god akademisk frihet i 2006. I dag har dette tallet sunket til 2,8 milliarder.⁶⁶

Hva har skjedd?
Arbeidet for retten til akademisk frihet har de siste årene blitt styrket både i FN, EU og Norge:

- Basert på anbefalinger fra FNs spesialrapportør for beskyttelse av ytringsfrihet ble det satt ned en ekspertgruppe i FN for å styrke overvåking og beskyttelse av akademisk frihet. FNs veiledende prinsipper for akademisk frihet, som gruppen utarbeidet i perioden 2022 - 2024, blir nå tatt i bruk og oversatt til ulike språk.⁶⁷
- I den reviderte Reykjavik-erklæringen (2023) ble retten til akademisk frihet definert som et av de demokratiske prinsippene alle EUs medlemsland er forpliktet til å beskytte og styrke.
- UD's retningslinjer for støtte til menneskerettighetsforvarere benyttes av alle Norges utenriksstasjoner. Da disse ble oppdatert i 2023 ble studenter og akademikere

inkludert i oversikten over særlig utsatte grupper. Students at Risk løftes frem som eksempel på en relevant beskyttelsesmekanisme.⁶⁸

Hvordan bidro sivilsamfunnet til resultatet?
SAIH har i en årrekke satt fokus på utsatte studenter og akademikere og arbeidet for økt bevissthet rundt viktigheten av retten til akademisk frihet i møte med autoritære krefter. De bidro til at Norge i 2014 innførte ordningen «Students at Risk».⁶⁹ Dette arbeidet har blitt fulgt opp i perioden 2021-2024 gjennom kampanjer og arrangementer og SAIH har spilt en aktiv pådriverrolle:

- SAIH deltok med en representant i den FN-oppnevnte ekspertgruppen for akademisk frihet og bidro sterkt til å forme innholdet i de veiledende prinsippene.
- Gjennom målrettet møtevirksomhet og påvirkningsarbeid rettet mot Europarådet løftet SAIH, som en av svært få aktører, viktigheten av å inkludere akademisk frihet som et grunnleggende demokratisk prinsipp.
- Et flerårig fokus på høyere utdannings rolle generelt, og studentaktivisters rolle spesielt, i kampen mot autoritære krefter har bidratt til å løfte bevisstheten rundt viktigheten av beskyttelse av studenter som menneskerettighetsforvarere. De oppdaterte retningslinjene fra UD er et eksempel på dette.

Del 4: Sivilsamfunnets innsats overfor allmennheten og utvalgte målgrupper i Norge

Sivilsamfunnet har bidratt til gode resultater i arbeidet for «å fremme demokratisk deltakelse, kritisk debatt og kunnskap om utviklingspolitiske temaer» overfor allmennheten og utvalgte målgrupper i Norge i tråd med Agenda 2030 og bærekraftsmålene.

Resultater i skolen

Bakgrunn

I 2020 ble bærekraftig utvikling innført i nytt læreplanverk (LK20) som ett av tre tverrfaglige temaer. I oppfølgingen av dette spiller ressurser fra sivilsamfunnet en viktig rolle i å gi skoleelever kunnskap og engasjement, som inspirerer til kritisk refleksjon og demokratisk deltakelse.

Siden 1964 har Operasjon Dagsverk engasjert stadig nye generasjoner ungdom til å bidra til en rettferdig og bærekraftig verden, gjennom kunnskap, verdier og handling basert på solidaritet. Her er ungdommer i aksjon ved Nationaltheateret stasjon i Oslo.

Foto: Operasjon Dagsverk

Operasjon Dagsverk har engasjert 290.000 elever og lærere på over 550 skoler over hele landet til å bidra til en mer rettferdig og bærekraftig verden

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Operasjon Dagsverk (OD) er Norges største solidaritetsaksjon for, med og av ungdom. Aksjonen engasjerer ungdom i Norge til å bidra til en rettferdig og bærekraftig verden gjennom kunnskap, verdier og handling basert på solidaritet. Hvert år gjennomføres aktiviteter for å øke bevisstheten blant ungdom om globale spørsmål og inspirere til handling. I perioden 2021-2024 har OD:

- Invitert ungdomsskoler og videregående skoler over hele Norge til å delta i ODs prosjektvalg. Antall skoler som har avgitt stemme har økt med 191 %.
- Skolert 1000 frivillige ungdommer gjennom 200 seminarer over hele Norge til å gjennomføre aksjonen.
- Produsert fire landsomfattende kampanjer med tilhørende undervisningsopplegg, dokumentarfilmer, aksjoner, foredrag og øvelser med fokus på dagsaktuelle globale spørsmål, ulike bærekraftsmål og inspirasjon til handling. ODs frivillige har holdt 1492 foredrag og over 100.000 brukere har åpnet en undervisningsressurs på od.no.
- Gjennomført aksjonen på over 550 skoler over hele Norge. Antall faste skoler har økt med 22%.
- Inspirert 180.000 elever til å gi én dag av sin utdanning i solidaritet med ungdom i ODs prosjektland. I 2023 inngikk OD et samarbeid med Snapchat om en AR-linse. OD ble dermed synlig på en plattform som ungdom bruker hver dag, noe som styrket både OD som merkevare og elevenes engasjement omkring prosjektet. Arbeidsgivere ser verdien av unge som viser initiativ og ansvar, og OD gir en reell mulighet til å senke terskelen for ungdoms deltakelse i arbeidslivet.
- Gjennom ulike nettverk og fora vært en pådriver for at ungdom skal inkluderes i beslutningsprosesser – både når det gjelder økonomiske prioriteringer, politisk påvirkning og prosjektutvikling. OD jobber strategisk for å påvirke bistand-organisasjoner og politikere til å løfte frem ungdommers stemme og betydningen av å satse på utdanning og unge som en nøkkel til en mer rettferdig verden.

Mer enn 1800 skoler har deltatt i Redd Barnas undervisningsopplegg «Barnas valg», som gjør politikk forståelig og spennende for barn. Her fikk de også besøk av statsminister Erna Solberg, for å snakke om blant annet bærekraftsmål 13 – stoppe klimaendringene.

Foto: Redd Barna

Redd Barna har nådd over 100.000 barn med universelt utformede undervisningsressurser på samisk, nynorsk og bokmål

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Sammen med barn og unge over hele landet har Redd Barna utviklet digitale undervisningsressurser om rettigheter og bærekraftig utvikling. 350 barn har medvirket direkte, og tusenvis har gitt innspill. Ungdomsorganisasjoner som Press, Noereh, Miljøagentene, AgendaX, Skeiv Ungdom, Changemaker og Norges Handikapforbunds Ungdom har gitt råd, og deltatt i filmer og på scenen. Barn og unge med funksjonsnedsettelse, minoritetsbakgrunn, samiske barn, urfolksbarn og barn med fluktbakgrunn har delt sine historier, tanker og håp om likeverd, miljø og fred.

Mange digitale læremidler ekskluderer elever med funksjonsnedsettelse, samiske læremidler mangler, og barn og unges stemmer blir ikke alltid hørt. Redd Barnas ressurser bygger på kjerneprinsippet *leave no-one behind* i bærekraftsmålene og FNs barnekonvensjon – alle barn, uansett språk, funksjonsevne eller bakgrunn skal med og bli tatt på alvor.

De digitale ressursene er universelt utformet, og de fleste filmer er tegnspråk- og synstolket. Store deler av innholdet finnes på sørsamisk, lulesamisk, nordsamisk, bokmål og nynorsk. Over 100.000 barn og unge fra hele landet har brukt ressursene:

- Barnas Valg gir barn erfaring med demokrati. Med barnevennlige partiprogrammer, barnas egen valgomat, og debatt med barnas spørsmål blir politikk forståelig og relevant. Nær 70.000 barn har stemt ved hvert valg, og over 1.800 skoler har deltatt.
- Rettighetsslottet gir en leken inngang til barns rettigheter og globale spørsmål. Gjennom filmer, tegneserier og musikkvideoer – blant annet med 16 kjente samiske og norske artister – møter de barn fra hele verden.
- Det magiske klasserommet er en interaktiv ressurs for mellom- og ungdomstrinnet hvor elever utforsker temaer som klima, fred og krig, flukt og ulikhet – med, av og for barn og unge!

Barna får også ta del i Redd Barnas fredsprisfest med årets Nobels fredsprisvinner.

Norges Røde Kors har nådd ut til over 125.000 elever med undervisningsopplegg om internasjonal humanitærrett, krig og konflikt

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

- Gjennom et undervisningsopplegg om internasjonal humanitærrett, *Angrip!*, som er en del av Røde Kors sitt prosjekt «Når krigen raser», har mer enn 100.000 elever deltatt.
- Da krigen i Ukraina startet, fikk Røde Kors mange henvendelser fra lærere som ønsket hjelp til å snakke om tunge temaer som krig og konflikt. I 2022 startet Røde Kors, sammen med Gyldendal, «Live skoletime». Dette tiltaket har hatt stor suksess, og allerede har over 1.300 klasser, omkring 25.000 elever, deltatt. I «Live skoletime» møter elevene lærere, eksperter og øyenvitner, og deltar i oppgaver og spørsmål.

Litteraturhuset i Oslo har bidratt til at over 4000 elever i 1. og 2. klasse har lært om klima og natur

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Høsten 2023 og våren 2024 ble 1. og 2.-klassinger fra stor-Oslo (fysisk) og resten av landet (digitalt) invitert til å delta på forestillingen *Hvert blad et halleluja*, basert på nigerianske Ben Okris barnebok *Every Leaf a Hallelujah*. Forestillingen ble utarbeidet av Litteraturhuset i samarbeid med utøverne Sarah Camille Osmundsen og Sidiki Camara. I forestillingen blir deltakerne med jenta Magoshi inn i skogen for å finne blomsten som kan redde landsbyen hennes – og kanskje jordkloden. Forestillingen nådde totalt ut til 4266 barn, hvorav 488 deltok digitalt. Gjennom forestillingen lærte barna om tap av natur og klimaendringer så vel som afrikansk hverdagsliv og barns mulighet for påvirkning i samfunnet.

Resultater av andre aktiviteter rettet mot barn og unge

Landsrådet for norske barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) har bidratt til at barne- og ungdomsorganisasjoner har gjennomført 50 prosjekter om FNs bærekraftsmål over hele landet

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Gjennom støtteordningen Bærekraftsstøtta delte LNU ut 3,2 millioner kroner til barne- og ungdomsorganisasjoner som har gjennomført 50 prosjekter over hele landet. Til sammen omfavner de alle FNs bærekraftsmål. Barn og unge har blant annet utviklet brettspill, laget podcast, gjennomført seminarer, konferanser og workshops, laget landsdekkende informasjonskampanjer i sosiale medier, og utviklet guider for gjennomføring av bærekraftige arrangementer.

KFUK-KFUM Global har skapt en plattform hvor ungdom engasjeres i bærekraftsmålene

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

- KFUK-KFUM Global har de de siste årene hatt kampanjer og arbeid rundt bærekraftsmålene, med ekstra fokus på mål 5 (likestilling mellom kjønnene), 13 (stoppe klimaendringene) og 16 Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner. Egne utvalg for hvert av målene, med til sammen om lag 30 ungdommer, har jobbet med oppfølging lokalt, nasjonalt og internasjonalt:
- Ansatte i bevegelsen har, i samarbeid med disse utvalgene, undervist i temaene på folkehøgskoler, forandringshus og på leirer. Til sammen har 26.600 ungdom deltatt. En viktig del av denne undervisningen har vært å gi ungdom handlingsalternativ, som har ført til at det har blitt utviklet og gjennomført 37 kampanjer med fokus på de tre bærekraftsmålene, der den største handlet om omstillingen fra olje og gass. Kampanjene nådde ut til ca 376.000 mennesker.
- Ungdom har deltatt på 37 internasjonale toppmøter, herunder klimatoppmøter, kvinnetoppmøter, verdensråds-møtet til YMCA og en nordisk konferanse på mental helse. På disse konferansene var ungdom en del av den norske delegasjonen, som ga innspill på de politiske prosessene. Både i forkant, under og i etterkant fulgte deltakerne opp med til sammen 114 møter med politikere og andre beslutningstakere.

Miljøagentene har bidratt til at mer enn 60.000 barn og unge hvert år sitter igjen med kunnskap, engasjement og påvirkningskraft omkring globale miljø-, klima- og utviklingsspørsmål

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

- Miljøagentenes medlemsblad, Miljøagentrapporten, som kommer ut 5 ganger i året, har blitt lest av opp mot 10.000 barn og hatt innhold om internasjonale miljøspørsmål. Hvert blad inneholder spesifikk informasjon om et bærekraftsmål, i tillegg til at flere av bærekraftsmålene blir tematisert i hvert blad. Bladene blir svært godt mottatt, og i en medlemsundersøkelse oppgir 97,9 % at de leser Miljøagentrapporten.
- Miljøagentene har utviklet nytt materiell til velkomstpakkene, som sendes ut til nye medlemmer. Disse får alderstilpasset, målrettet informasjon og kunnskap om bærekraftsmålene og hvordan de kan engasjere seg. Særlig bærekraftsmålene om bærekraftig forbruk og gjenbruk og om livet på land og under vann har blitt tematisert.
- Gjennom skolekampanjen Beintøft har barneskoleelever fått lære om globale miljø-, klima- og utviklingsspørsmål. Beintøft har de siste årene nådd ut til over 50.000 skolebarn årlig. Kampanjen handler om å gå til skolen, med fokus på klimaeffekten av redusert bilkjøring. Det er også en bred miljøkampanje, med tematisk innhold for hver av de fire ukene kampanjen varer. Særlig bærekraftsmålet om å stoppe klimaendringene har stått sentralt.
- Barnas klimapanel har etablert seg som et politisk talerør fra barn til beslutningstakere, med fokus på bærekraftsmålet om å stoppe klimaendringene.
- Barnas klimarapport har blitt utviklet til å bli til Barnas klima- og miljørapport. Den har blitt et viktig tiltak for å sikre at barn i målgruppen (5-13 år) deltar i demokratiet og har påvirkningskraft i debatten om globale miljø-, klima- og utviklingsspørsmål.

Barnas klimapanel, etablert av Miljøagentene som et politisk talerør fra barn til beslutningstakere med fokus på bærekraftsmålet om å stoppe klimaendringene, har også fått møte kronprins Haakon.

Foto: Wanda Nordstrøm

Bækkelagets Sportsklubb har gjennom Norway Cup bidratt til at andelen lag som kjenner til bærekraftsmålene har økt fra 61 % i 2017 til 91 % i 2024

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Norway Cup arbeider for å fremme og ivareta bærekraft-målene i kontakt og samarbeid med sponsorer, ulike «grønne tiltak» og på andre måter. Det viktigste tiltaket er Global Goals Arena, et dedikert område på Ekebergsletta der Norway Cup samarbeider med kompetente verdileverandører for å gjøre deltakere og besøkende bedre kjent med FNs bærekrafts-mål. I 2024 deltok 15 organisasjoner, som blant annet bidro følgende aktiviteter:

- Norsk Toppfotball (NTF), Norges fotballforbund og Toppfotball kvinner (TFK) hadde over 5000 deltakere på en digital bærekraftsquiz.
- Besøkende kunne delta i tegnekonkurranse med fokus på bærekraftsmål #5 Likestilling mellom kjønnene. Dette resulterte i over 300 innkomne tegninger, som organi-sasjonen sammen med NTF, TFK og NFF overleverte til kultur- og likestillingsministeren i november. Med på besøk til departementet var også TV2. Slik bidro samarbeidet til å skape oppmerksomhet om bærekraftsmålene på flere nivå – i dette tilfellet blant deltakere, samarbeidspartnere, media og likestillingsministeren.

Øvrige resultater

Norges Kristne Råd (NKR) har bidratt til at kirkene aktivt formidlet kunnskap og fremmet engasjement om moderne slaveri

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

NKR har hvert år koordinert *Global uke mot moderne slaveri*, som har mobilisert kirkene til å sette søkelys på moderne slaveri:

- NKR utviklet ressurser som gjorde det mulig for kirkene å arrangere rundt 330 møter på over 100 steder i alle fylker. Minst 17.000 deltok, hvorav 38 % var ungdom (13–20 år). De diskuterte ulike former for utnyttelse, særlig tvangsarbeid i globale leverandørkjeder og i Norge samt seksuell utnyttelse av kvinner og barn. Deltakerne lærte om årsaker, nordmenns tilknytning til problemet og hva alle kan gjøre.
- I samarbeid med kunstnere tok NKR nye grep og utviklet konsert- og danseforestillinger, herunder ungdomsfores-tillingen «Vingespenn». Forestillingen koblet tvangsarbeid med shoppingkultur; seksuell tvang og pornokonsum; uten-forskap, sårbarhet og utnyttelse også blant norske unge. Den munnet ut i at alle kan gjøre noe. *Vingespenn* ble vist 55 ganger på 21 ulike steder for minst 6000 personer, der 85 % var i alderen 12-19 år - på festivaler, kulturhus, utendørs på Kanalplassen under Arendalsuka, skoler, kirker og for konfirmantkull - oftest ledsaget av undervisning og samtale. *Vingespenn* traff en nerve hos ungdom: Gang på gang oppstod intens konsentrasjon og alvorsfull oppmerksom-het. Eksempler på reaksjoner: Forestillingen «føltes sterkt», «fikk meg til å tenke», «kjenner gråten komme bare jeg tenker på dansen med vingene som ikke kunne brukes», «kjente meg igjen», «den ga lyst til å forandre på ting».

Under Norway Cup ble mange unge kjent med FNs bærekraftsmål på Global Goals Arena, et eget område på Ekebergsletta der samarbeidspartnere deltar med ulike, relevante aktiviteter.

Foto: Norway Cup

Støttekomiteen for Vest-Sahara har bidratt til at kunnskap om folkerett, menneskerettigheter og næringslivets samfunnsansvar har nådd ut til mer enn 13.000 tilhørere over hele landet

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

- I perioden 2021-2024 holdt organisasjonen 458 foredrag og arrangementer og var årlig tilstede i alle fylker. 79 % av foredragene ble holdt utenfor Oslo.
- Støttekomiteen hadde arrangementer med student-foreninger, videregående skoler, folkehøgskoler, fagbeve-gelsen, universiteter og organisasjoner samt forelesninger på universitetene opp til masternivå.

Ungdomsforestillingen «Vingespenn» koblet tvangsarbeid med shoppingkultur; seksuell tvang og pornokonsum; utenforskap, sårbarhet og utnyttelse også blant norske unge. Forestillingen traff en nerve hos ungdom: Gang på gang oppstod intens konsentrasjon og alvorsfull oppmerksomhet.

Foto: Norges Kristne Råd – Global Info

Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål (FOKUS) har bidratt til å sette digital vold mot kvinner på dagsorden

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

FOKUS har i en årrekke arbeidet for å bekjempe vold mot kvinner. I de senere årene har organisasjonen også hatt et økende fokus på hvordan digital vold knebler jenter og kvinner og er en trussel mot demokrati og ytringsfrihet, herunder digital vold mot kvinner i det offentlige rom, som journalister, menneskerettighetsforkjempere, politikere og andre meningsbærere. De viktigste aktivitetene har vært:

- Den årlige 16-dagerskampanjen mot vold mot kvinner, der temaet i 2023 var digital vold mot kvinner. I arbeidsgruppen for kampanjen deltok syv av FOKUS sine medlemsorganisasjoner i tillegg til LO. Nasjonalt rettet kampanjematerialet seg særlig mot yngre kvinner og jenter. Hovedmålgruppen var norsk sivilsamfunn, norske myndigheter og tech-bransjen. Kampanjens rekkevidde var på 2,2 millioner.
- Som del av kampanjevirkksomheten arrangerte FOKUS et frokostseminar om temaet, produserte en rapport, organiserte en filmfremvisning av den kanadiske dokumentaren «Backlash: Misogyny in the Digital Age» i samarbeid med den kanadiske ambassaden, og publiserte en kronikk i Panorama Nyheter og en artikkel på [Kampanje.no](https://www.kampanje.no).

Digital vold mot kvinner var i 2023 tema for den årlige 16-dagerskampanjen mot vold mot kvinner, som arrangeres av Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS).

Foto: FOKUS

Mental Health and Human Rights Info har bidratt til fokus på gutter og menn utsatt for seksuell vold i krig og konflikt

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Mental Health and Human Rights Info (MHHRI) har gjennom sitt prosjekt satt fokus på at gutter og menn i krig, konflikt og migrasjon kan utsettes for seksuelle overgrep. Målet har vært å styrke hjelpere som møter denne gruppen, slik at de utsatte får den støtten de trenger for å bearbeide erfaringene, styrke sin psykiske helse og vende tilbake til samfunnet med større trygghet og mestringsevne. Arbeidet har særlig rettet seg mot organisasjoner i krigs- og konfliktområder, førstelinjetjenesten i Norge, flyktningmottak og mottaksklasser.

I 2022 etablerte MHHRI et nettverk av organisasjoner som jobber med seksuell vold mot gutter og menn, hvor det deles kunnskap og erfaringer gjennom jevnlig møter. Det ble også ferdigstilt tre animasjoner som fungerer som verktøy for hjelpere, både i Norge og internasjonalt. Teaterforestillingen *Hidden Scars*, utviklet i samarbeid med Nordic Black Theatre, løftet temaet i offentligheten og bidro til større engasjement. Ytterligere aktiviteter har omfattet utviklingen av en håndbok og formidling via arrangementer, informasjonsmateriell,⁷⁰ kronikker, teaterforestillinger og sosiale medier.

Naturvernforbundet og Natur og Ungdom har bidratt til kunnskap og engasjement i befolkningen for at Norge skal kunne nå sine klimamål på en rettferdig, grønn og bærekraftig måte

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Gjennom prosjektet Climate Compass 2030 har Naturvernforbundet og Natur og Ungdom jobbet for økt engasjement i befolkningen og et bredt samarbeid for at Norge kan nå sine klimamål på en rettferdig, grønn og bærekraftig måte. Eksempler på konkrete aktiviteter er:

- Det ble gjennomført over ti webinarer med klima og rettferdig omstilling som tema, blant annet om hva man kunne forvente av klimatoppmøte i Dubai (COP28), samtale med Anne Karin Sæther, forfatteren bak boka «Må vi slutte med olje?», og digitalt medlemstreff i Naturvernforbundets Klimanettverk med en forsker fra Cicero som gjest – alle med mulighet fordeltakelse fra publikum.
- I Naturvernforbundets voksende klimaforum «klimanettverket» har medlemmer blitt informert om aktuelle klimasaker og nyheter, samt deltatt i diskusjoner og aktiviteter, slik som klimamarkering i november 2023.
- I 2023 ble flere arenaer for dialog om klima og rettferdighet opprettet. I tillegg til å videreføre samarbeidet på allerede etablerte arenaer ble det etablert flere samarbeid på tvers av fagforbund, næringsliv og beslutningstakere. Det ble særlig jobbet med kommunenes rolle i klimaomstillingen og å få til økt engasjement rundt hvordan Norges rolle som en aktiv oljeprodusent henger sammen med, og strider med, våre internasjonale klimaforpliktelser. Til sammen ble det arrangert 14 lokale møteplasser over hele landet med over 700 deltakere. Natur og ungdom sørget for å informere og invitere unge til tverrpolitisk debatt om lokale klimasaker, bærekraftsmål og rettferdig klimaomstilling gjennom skolebesøk og opplæring om påvirkning i klimapolitikken.
- Årlig ble det utarbeidet en statusrapport om Norges oppfølging av Parisavtalen og nasjonale mål.

WWF Verdens naturfond har bidratt til økt kunnskap om naturtap og kjennskap til naturavtalen

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

- WWFs filmer om naturtap⁷¹ og naturavtalen⁷² har nådd bredt ut i befolkningen. I snitt ble 500.000 mennesker nådd gjennom sosiale medier, kino og annonser.
- WWFs åpne seminarer, med fokus på temaer som naturtap og sammenhengen med verdens helse har engasjert bredt. Seminarene har skapt en plattform for politisk diskusjon om mer natur blant et bredt spekter av politikere og beslutningstakere.

Resultatene av dette er dokumentert gjennom WWFs kunnskapskartlegging, som finansieres av Norad og gjennomføres av Opinion, annet hvert år. Kartleggingen baserer seg på et representativt utvalg av befolkningen og viser blant annet at:

- I 2021 hadde 46 % aldri hørt om naturavtalen, mens 14 % kjente ganske eller veldig godt til naturavtalen.
- I 2024 var andelen som aldri hadde hørt om naturavtalen redusert til 31 %, og 21 % oppga at de kjente ganske, eller veldig godt til avtalen.

Dermed har antallet som aldri hadde hørt om avtalen sunket med 15 prosentpoeng, og antallet som har fått økt kjennskap til naturavtalen har økt med 7 prosentpoeng.

WWF har også målt betydelig økt engasjement for naturen gjennom antall presseoppslag og debatt i lokale og nasjonale medier, engasjement i sosiale medier, og underskriftskampanjer. Nesten 100.000 personer har signert WWFs opprop for å si nei til nedbygging av mer natur. Disse stemmene har WWF videreformidlet til politikere på Stortinget i forbindelse med fremleggelse og behandling av naturmeldingen.

WWF Verdens naturfond mente vi sto foran «et skjebneår for naturpolitikken» når Stortinget skulle behandle naturmeldingen vinteren 2024/25. De inviterte de politiske partiene til debatt med politisk redaktør i avisa Nationen, Anne Ekornholmen, som ordstyrer.

Foto: WWF

Regnskogfondet har bidratt til at majoriteten av Norges befolkning engasjerer seg for regnskogbevaring

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Klimabarometeret 2024⁷³ viser at et stort flertall i Norge mener at bevaring av regnskogen bør prioriteres og at over 70% av norske velgere mener Norge burde gi penger for å stanse tapet av verdens regnskoger. To tredjedeler mener at bevaring av regnskog er et nødvendig klimatiltak som Norge burde prioritere høyere.

Regnskogfondet har gjennom mange år jobbet strategisk med å øke kunnskapen og engasjementet rundt regnskogens betydning for klima og biologisk mangfold gjennom både tradisjonelle og sosiale medier. Arbeidet har bidratt til økt oppmerksomhet, høyere politisk trykk og bred støtte i befolkningen, eksempelvis gjennom:

- I 2024 var organisasjonen flere ganger i nyhetene og på NRK-debatten for å snakke om viktigheten av regnskogbevaring.
- I påsken 2024 ble arbeidet med palmeolje og guide til regnskogvennlige matvarer omtalt i 74 lokalaviser over hele landet.
- I juni 2024 lanserte Regnskogfondet en utendørsutstilling på Rådhusplassen i Oslo med bilder tatt av unge urfolk i Brasil. Bildene viste hverdagen deres og truslene mot regnskogen. Den tilhørende kampanjen på sosiale medier fikk totalt 122.000 visninger.

Over 10.000 personer sluttet opp om Utviklingsfondets underskriftskampanje for økt norsk støtte til småbønder. Her får utviklingsminister Anne-Beathe Tvinnereim overlevert signaturene fra Utviklingsfondets generalsekretær, Jan Thomas Odegard.

Foto: Utviklingsfondet

Utviklingsfondet har bidratt til økt kunnskap og kritisk debatt om sammenhengen mellom klimaendringer, matsikkerhet og rettferdighet for verdens matprodusenter

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

- En viktig del av Utviklingsfondets arbeid med dette prosjektet har vært å koble småbønder i det globale sør med norske bønder for å skape dialog og gjensidig læring. Besøk fra bønder i Malawi og Guatemala til Norge har gitt innsikt i hvordan landbruket kan tilpasses et stadig mer uforutsigbart klima. Norske bønder har delt erfaringer om bærekraftige produksjonsmetoder, samtidig som de har lært om løsninger som bønder i sør allerede tar i bruk. Gjennom møter med lokallagene til Norges Bondelag, Norges Bygdekvinnelag, Norges Bygdeungdomslag samt Norsk Bonde- og Småbrukarlag, arrangementer, medieoppslag og kronikker har utvekslingen engasjert et bredt publikum og bidratt til en mer informert debatt om klimarettferdighet i matproduksjonen.
- Gjennom en underskriftskampanje for økt norsk støtte til småbønder har Utviklingsfondet samlet inn over 10.000 signaturer som ble overlevert utviklingsminister Anne-Beathe Tvinnereim (Sp) og statssekretær Bjørg Sandkjær (Sp) i 2024. Kampanjen satte søkelys på hvordan norsk bistand kan bidra til en mer rettferdig global matproduksjon, og skapte debatt om Norges ansvar for å støtte verdens matprodusenter i møte med klimaendringene.

HUMAN internasjonale dokumentarfilmfestival har bidratt til kunnskap og kritisk debatt om bærekraftsmålene

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

I 2024 ble Norges største rendyrkede dokumentarfilmfestival, HUMAN internasjonale dokumentarfilmfestival i Oslo arrangert for 16. gang. Arrangementet hadde en publikumsøkning på hele 50 %, som viste at interessen for festivalen var i sterk vekst.

I løpet av syv dager ble Vega Scene og Cinemateket i Oslo fylt med 53 dokumentarfilmer, teaterforestillinger, kunstutstilling, VR-opplevelse, samtaler, mesterklasser og debatter. Hovedfokus i 2024 var Palestina, med åpningsfilmen *No Other Land*, om Israels overgrep mot palestinere på Vestbredden. 2025 vant denne filmen pris for beste dokumentarfilm under Oscar-utdelingen. Festivalen i 2024 satte et særlig fokus på utvalgte bærekraftsmål:

- Bærekraftsmål 10 (mindre ulikhet) ble blant annet satt i fokus med verdenspremiere på den norske filmen *Tax Wars*, med påfølgende debatt: «Kan vi vinne slaget mot skatteparadisene?»
- Bærekraftsmål 12 (ansvarlig produksjon og forbruk) ble blant annet satt i fokus med filmen *Machines*, med påfølgende kræsjkurs i tekstilindustrien («Det finnes dårlige klær») med leder i Framtiden i våre hender Anja Bakken Riise, samt filmen *Rejeito* fra Brasil om uansvarlig gruvedrift med katastrofale menneskelige følger.
- Bærekraftsmål 16 (fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner) var det sterkeste fokuset i 2024. Med hele elleve filmer, fem scenekunst-arrangementer og to debatter om Palestina ble siviles rettigheter i krig og konflikt grundig belyst. Her ble også barns rettigheter i krig og konflikt belyst med filmer og samtale om Ukraina, filmer og samtale om situasjonen for afghanere i dag og to filmer og samtaler samt en VR-installasjon om forfølgelsen av uigurene i Kina.

Verdens beste nyheter har spredd positive nyheter om globale fremskritt fra sør til nord i Norge

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet:

På kampanjedagen deltok 660 frivillige fra Kristiansand i sør til Vadsø i nord og delte ut 25.000 aviser.

Verdens Beste Nyheter er en informasjonskampanje som sprer positive nyheter om globale fremskritt og utvikling. Visjonen er at hele Norges befolkning får en aktuell og nyansert forståelse av verden. Changemaker og Press – Redd Barna Ungdom driver kampanjen.

I år hadde Verdens beste nyheter 10-årsjubileum som ble feiret med avisutdeling på morgenen og feiring med panel-samtale og konsert gpå kvelden.

Foto: Changemaker

Spire har skapt engasjement og kunnskap om Norges ansvar som oljenasjon

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

- Kampanjen *Feigt, Falskt, Fossilt* i 2023 samlet hundrevis til aksjoner og demonstrasjoner i forkant av COP28, og løftet klimarettferdighet og Norges rolle som oljenasjon.
- Spire har vært til stede under internasjonale toppmøter som klimatoppmøtet, WTO Public Forum og Civil Society Forum, og formidlet innsikt fra disse prosessene hjem til norsk ungdom gjennom kampanjer og medieinnspill.

Spire har arrangert rekordmange aktiviteter, utviklet nytt informasjonsmateriell og hatt bred dekning digitalt og i tradisjonelle medier. Aktivitetene formidler kunnskap om global ulikhet, bærekraftige matsystemer og rettferdig økonomi til unge i hele landet – gjennom arrangementer, skolebesøk og sosiale medier.

I 2024 satte Spire ny medlemsrekord, drevet av frivilliges innsats og økt etterspørsel etter engasjement og kunnskap.

Foto: Spire

Litteraturhuset i Oslo har bidratt til at over 11.000 nordmenn har blitt kjent med nye afrikanske stemmer

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Litteraturhuset har initiert et prosjekt om å løfte afrikansk litteratur, historie og samfunn, som har bidratt til at mer enn 11.100 publikummere funnet veien til forfattermøter, foredrag og skoleforestillinger. Et hovedmål i prosjektet har vært å utfordre og utvide den norske befolkningens forståelse av og kunnskap om Afrika, med vekt på problemstillinger knyttet til bærekraftsmål 5, 10 og 13. Ved siden av fysiske tilbud på Litteraturhuset er det produsert podkaster og videoer, som har blitt gjort tilgjengelige for hele landet, og flere av forfatterbesøkene har også blitt strømmet til bibliotek rundt omkring i landet.

Den etiopisk-amerikanske forfatteren Maaza Mengiste skildrer etiopisk historie ut fra kvinners perspektiv. Etter at hun ble invitert til Litteraturhuset i 2022 ble hun for første gang utgitt på norsk.

Foto: Litteraturhuset

Litteraturhuset i Oslo har bidratt til en markant økning i utgivelser av afrikanske forfattere på norsk

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Som del av sin satsing på å løfte afrikanske stemmer inn i norsk offentlighet har Litteraturhuset invitert afrikanske forfattere til Oslo, i dialog med norske forlag. Litteraturhuset har spilt inn forfattere og bøker, som ved flere anledninger har ført til samarbeid om forfatterbesøk.⁷⁴

Ett eksempel er den etiopisk-amerikanske forfatteren Maaza Mengiste, som ble invitert til Litteraturhuset i 2022. Året etter ble hun for første gang utgitt på norsk av forlaget Press. Mengiste skildrer etiopisk historie ut fra særlig kvinners perspektiv, og utforsker dermed likestilling og kvinners stilling i samfunnet, som passer inn i bærekraftsmål 5. Hittil er nærmere ti titler oversatt og utgitt på norsk, og flere er under utvikling.

Strømmestiftelsen har bidratt til økt oppmerksomhet om hva ekstrem fattigdom betyr for lokalsamfunn

Disse aktivitetene har bidratt til resultatet

Erfaringer fra Strømmestiftelsens utvekslingsprogram ActNow til Nepal har blitt tatt inn i stiftelsens informasjonsarbeid for å øke bevisstheten rundt fattigdomsbekjempelse. Informasjonen inkluderte opplevde de sosiale konsekvensene av fattigdom, som barnearbeid og barneekteskap. Prosjektet ble fulgt opp med rapport og nettside om «Erfaringer med fattigdom i Nepal», med påfølgende innholdssak og nettsak.⁷⁵

Innholdssaken oppnådde over 470.000 visninger. Leserne har i snitt fått med seg nær halvparten av artikkelen, og har tilbragt nesten et minutt i snitt i saken. Dette er uvanlig bra, sammenlignet med andre innholdssaker.

Vedlegg 1: Norads avtaler om informasjonsstøtte 2021-2025

Norad inngikk 33 avtaler om informasjonsstøtte i 2021.

Disse avtalene omfattet følgende organisasjoner: ⁷⁶

1. Afghanistankomiteen
2. ATTAC Norge
3. Bækkelagets Sportsklub/Norway Cup
4. Care Norge
5. Changemaker
6. Debt Justice Norge
7. Fellesrådet for Afrika
8. Fellesutvalget for Palestina
9. Foreningen for internasjonale vannstudier (FIVAS)
10. Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål (FOKUS)
11. Forum for utvikling og miljø (ForUM)
12. Framtiden i våre hender (FIVH)
13. HUMAN Internasjonale Dokumentarfilmfestival
14. KFUK-KFUM Global med KFUK-KFUM Norge og KFUK-KFUM-speiderne
15. Kirkens Nødhjelp
16. Landsrådet for Norges Barne- og Ungdomsorganisasjoner (LNU)
17. Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG)
18. Litteraturhuset i Oslo
19. Mental Health and Human Rights Info -Boys and men (MHHR)
20. Miljøagentene
21. Naturvernforbundet og Natur og Ungdom
22. Norges Kristne Råd ved Global Info
23. Operasjon Dagsverk (OD)
24. Press
25. Redd Barna
26. Regnskogfondet
27. Røde Kors
28. Sex og Politikk
29. Spire
30. Strømmestiftelsen
31. Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpfond (SAIH)
32. Støttekomiteen for Vest-Sahara
33. Tax Justice Norge
34. Utviklingsfondet
35. WWF Verdens naturfond

Vedlegg 2: Arbeidet for FNs bærekraftsmål i sterk motvind

Maria Timmann Mjaaland, som var ungdomsdelegat på FNs klimatoppmøte, ble intervjuet av NRK nyheter.

Foto: Skjermdump fra NRK nyheter

- De langvarige konsekvensene av koronapandemien, eskalerende konflikter, geopolitiske spenninger og økende klimakaos har sterkt hindret fremgang i arbeidet for bærekraftsmålene, slo FN fast da 2024-rapporten om bærekraftsmålene ble lagt fram sommeren 2024.⁷⁷ Generalsekretær António Guterres ga likevel ikke opp. Da han høsten 2024 fikk medlemslandene med på en «fremtidspakt» for å styrke innsatsen slo han fast at arbeidet sto i «sterkt motvind», samtidig som han innstendige oppfordret til å holde forpliktelsene til bærekraftsmålene i live.⁷⁸ I denne sterke motvinden har norsk sivilsamfunn stått sammen med FN. Etter at Donald Trump på nytt ble president i USA i januar 2025 har motvinden blitt en orkan, som ikke bare truer bærekraftsmålene, men selve FN og den regelbaserte verdensorden som har blitt bygget opp etter 2. verdenskrig, samtidig som et nytt rustningskappløp har startet.

Det var i 1992, rett etter at etterkrigstidens rustningskappløp og Den kalde krigen var over, at FN satte behovet for bærekraftig utvikling på den internasjonale dagsordenen. Forventningene var store da FNs medlemsland, på konferansen om jordas utvikling og miljø i Rio de Janeiro i 1992, drøftet forslag til hvordan en omlegging til bærekraftig utvikling skulle kunne sikre økonomisk og sosial utvikling for alle, uten å ødelegge miljøet. De lyktes ikke. Mange vil hevde at fokuset på økonomisk vekst tvert imot ble ytterligere forsterket, uten at det ble tatt vesentlige grep for å sikre bærekraftige produksjons- og forbruksmønstre eller stanse den globale oppvarmingen.⁷⁹

Etter en omfattende og inkluderende prosess gjorde FN et nytt fremstøt i 2015. Gjennom Agenda 2030, med 17 bærekraftsmål og 169 delmål, forpliktet FNs medlemsland seg til å utrydde fattigdom, bekjempe

ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Igjen var forventningene store. Dessuten var følelsen av hastverk vesentlig mer påtrengende. Ulikheten vokste både i land og mellom land, stadig flere av jordas økologiske tålegrenser ble overskredet og det globale klimaet ble varmere, villere og våtere.

Likevel, etter bare fire år konstaterte FNs generalsekretær at det gikk for sakte. I september 2019 tok han derfor initiativ til et *handlingstiår for FNs bærekraftsmål*, som skulle sikre at målene ble nådd innen 2030.⁸⁰ Handlingstiåret havarerte før det startet: I mars 2020 erklærte Verdens helseorganisasjon (WHO) at det hadde brutt ut en koronapandemi. Verden ble grepet av frykt etter hvert som dødstallene steg og pandemien førte til at land etter land stengte ned og startet en global konkurranse om utvikling av og tilgang til vaksiner. Pandemien rammet særlig utviklingen i fattige land.

Enkelte pekte på at koronapandemien tross alt viste at verden kunne omstille seg raskt når det var nødvendig.⁸¹ En rekke aktører tok også til orde for å «bygge opp bedre» (Building Back Better) etter pandemien.⁸² Utviklingen av effektive vaksiner førte til at pandemien avtok utover i 2022 og i mai 2023 erklærte WHO at pandemien var over. Før noen fikk vist om det fantes evne og vilje til å «bygge opp bedre» ble imidlertid verden igjen vitne til dramatiske begivenheter som satte Agenda 2030 og bærekraftsmålene i skyggen, i Ukraina, Midtøsten og USA, samtidig som omfattende humanitære katastrofer og krigshandlinger, som i Sudan og Sør-Sudan, ble borte fra nyhetsbildet. I denne situasjonen står sivilsamfunnet fortsatt sammen med FN i kampen for bærekraftsmålene, mens det er fem år igjen til 2030.

Vedlegg 3: Informasjonsstøtten i et historisk, nasjonalt og internasjonalt perspektiv

«Forsvar folkeretten» var en av parolene da Fellesutvalget for Palestina, sammen med Den norske kirke, LO, Unio, Amnesty og Redd Barna mobiliserte den brede markeringen «Hele landet for fred i Gaza».

Illustrasjon: Tiril Valeur for
'Hele landet for fred i Gaza'

Informasjonsarbeidets historie i Norge

I 80 år har FN, med sterk støtte fra Norge, vært en ramme for internasjonalt samarbeid for bygge en regelbasert verdensorden og styrke arbeidet for fred, utvikling og menneskerettigheter. I disse dager, da krigsfrykten i Europa øker og FN trues, kan det være viktig å minne om de historiske røttene til «informasjonsarbeidet», slik vi forstår det i forbindelse med Norads informasjonsstøtteordning.

Disse røttene går tilbake til etableringen av FN i 1945. Bakteppet var en brutal og ødeleggende verdenskrig, som hadde lagt store deler av Europa i ruiner og endte med at USA slapp atombomber over byene Hiroshima og Nagasaki i Japan. Til grunn lå Norges oppslutning om FN og FN-pakten, som skulle «redde kommende slektsledd fra krigens svøpe» gjennom samarbeid for å sikre fred mellom stater, jevne ut de økonomiske og sosiale forskjellene i verden og sikre alle mennesker de samme rettighetene. For å få til dette så man nødvendigheten av støtte fra en opplyst og engasjert folkelig opinion.

I dette arbeidet ble organisasjons-Norge, der folkeopplysningstradisjonen sto sterkt, viktig. FN-sambandet, etablert i 1946, fikk fra starten en sentral rolle, ikke minst i arbeidet overfor barn og unge i skolen.⁸³ Da Norge senere engasjerte seg sterkt i FNs arbeid for å skape utvikling i fattige land gjennom bistand ble også en rekke andre sivilsamfunnsorganisasjoner og aktører trukket inn i dette informasjonsarbeidet. Det skjedde gjennom Norads informasjonsstøtteordning, som ble etablert på 1970-tallet.⁸⁴

Formålet med Norads informasjons- støtteordning i dag

Det grunnleggende formålet med Norads informasjonsstøtteordning i dag bygger på føringer fra Stortinget, som har ligget fast siden 2014: «Formålet med bevilgningen skal være å bidra til å fremme demokratisk deltakelse, kritisk debatt og kunnskap om utviklingspolitiske temaer».⁸⁵

Da Agenda 2030 og FNs bærekraftsmål ble vedtatt i FN i 2015 ble det raskt et felles rammeverk for sivilsamfunnets innsats, så vel som for Norad. I samråd med norske sivilsamfunnsorganisasjoner ble derfor Agenda 2030 og FNs bærekraftsmål også satt som ramme for informasjonsstøtteordningen, da den sist ble utlyst av Norad sommeren 2020, for perioden 2021-2025.⁸⁶ Formålet med Norads informasjonsstøtteordning i denne perioden er å fremme demokratisk deltakelse i arbeidet for FNs bærekraftsmål, bidra til kritisk debatt om arbeidet for å nå målene og kunnskap om utviklingspolitiske temaer knyttet til dette arbeidet, globalt, nasjonalt og lokalt.

– Kunnskap, engasjement og samfunnsdebatt bidrar til en bedre verden, fremholdt Norads direktør, Bård Vegar Solhjell, da ordningen ble utlyst i 2020. Den samme overbevisningen ligger til grunn for at dette også inngår som en eksplisitt forpliktelse i FNs bærekraftsmål og at Europa i de senere årene har lagt stor vekt på å videreutvikle dette arbeidet.

FN, OECD og Europa har styrket informasjonsarbeidet («Global Education»)

Gjennom FNs bærekraftsmål 4 (utdanning), delmål 4.7, har Norge og FNs medlemsland forpliktet seg til:

«Innen 2030 sikre at alle elever og studenter tilegner seg den kompetansen som er nødvendig for å fremme bærekraftig utvikling, blant annet gjennom utdanning i bærekraftig utvikling og livsstil, menneskerettigheter, likestilling, fremme av freds- og ikkevoldskultur, globalt borgerskap og verdsetting av kulturelt mangfold og kulturens bidrag til bærekraftig utvikling.»

Norads informasjonsstøtteordning, UDs støtte til FN-sambandet og innføringen utdanning for bærekraftig utvikling som et tverrfaglig tema i nytt læreplanverk for norsk skole i 2020 (LK20) står sentralt i Norges oppfølging av delmål 4.7.

FN selv har gjort viktig arbeid for å bidra til medlemslandenes oppfølging av delmål 4.7 i formell utdanning gjennom en revisjon av UNESCOs 1974-anbefaling om utdanning for internasjonal forståelse, samarbeid og fred og utdanning knyttet til menneskerettigheter og grunnleggende friheter, som ble vedtatt i 2023.⁸⁷

Tilsvarende støtteordninger som Norads informasjonsstøtteordning finnes hos mange bistandsgivere som er medlemmer av utviklingskomiteen i Organisasjon for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD/DAC). Norge var her tidlig ute med å knytte støtten til arbeidet for bærekraftig utvikling, fremme kritisk debatt og å fremme sivilsamfunnets rolle som kritiske pådrivere for styrket utviklingspolitikk. Dette har tidligere blitt løftet fram som «god praksis» i OECDs fagfellelvurderinger (Peer Reviews) av Norge.

Nå legges dette også til grunn for OECD/DACs vurdering av medlemslandenes praksis og er nedfelt i OECD/DACs metodologi for fagfellelvurderinger fra og med 2023 (se boks).⁸⁸

Utdrag fra OECD/DACs sist oppdaterte metodologi for fagfellelvurderinger (2023), der kriteriene for vurdering av opplysningsarbeidet (global education, awareness raising and public support) er omtalt slik:

Pillar III.3 Global education, awareness-raising and public support

The member enables public awareness, critical engagement and support for global sustainable development.

- The member enables the public and stakeholders to be aware of, understand, support and take action towards global commitments on sustainable development;
- The member enables the public and organisations who hold governments to account to understand and critically engage with how the member's development co-operation efforts contribute to global sustainable development.

Etter initiativ fra *Global Education Network Europe (GENE)* har mange land gått sammen om å styrke dette arbeidet i Europa. Dette skjedde i samråd med UNESCO, parallelt med at UNESCOs 1974-anbefaling ble revidert, og i nært samarbeid med *FNs økonomiske kommisjon for Europa (UNECE)*. Arbeidet munnet ut i *Europa-erklæringen om global læring mot 2050 (Dublin-erklæringen)*, som ble vedtatt i Dublin i november 2022. Her ble «global education» (global læring) definert slik:⁸⁹

«Global læring gjør det mulig for mennesker å reflektere kritisk over verden og deres plass i den; å åpne sine øyne, hjerter og sinn for verdens realiteter på lokalt og globalt nivå. Den gir mennesker mulighet til å forstå, forestille seg, håpe og handle for å skape en verden av sosial- og klimarettferdighet, fred, solidaritet, likhet og likestilling mellom kjønnene, planetarisk bærekraft og internasjonal forståelse. Det innbefatter respekt for menneskerettigheter og mangfold, inkludering og et anstendig liv for alle, nå og i framtiden. Global læring omfatter et bredt

og livslangt utvalg av lærings- og utdanningstilbud: formell, ikke-formell og uformell. Vi mener det er avgjørende for den transformativ kraften i og av global læring og utdanning.»

EU støtter nå aktivt opp om dette arbeidet og Dublin-erklæringen legges til grunn for den videre utviklingen av dette arbeidet i ulike land i Europa, som vel som gjennom EUs eget program (EC DEAR-programme).⁹⁰

Mer enn 100.000 elever deltatt i Røde Kors sitt prosjekt «Når krigen raser», som handler om internasjonal humanitærrett.

Illustrasjon: Røde Kors

Noter

¹ Fem av de 35 organisasjonene hadde ikke anledning til å bidra med sine resultater i tide for å komme med i denne rapporten.

² Sustainable Development Report. Rankings overall <https://dashboards.sdgindex.org/rankings>

³ Sustainable Development Report. Rankings spillover <https://dashboards.sdgindex.org/rankings/spillovers>

⁴ RORG-samarbeidet (2017). Resultater av Norads informasjonsstøtteordning: Etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond - utland (SPU) 1997-2017 <http://www.rorg.no/Artikler/3483.html>

⁵ NRK 2.november 2021. Støre på klimatoppmøtet: Vil gjøre oljefondet til en klimaleder <https://www.nrk.no/norge/store-vil-gjore-olje-fondet-verdensledende-for-gronne-investeringer-1.15713618>

⁶ Se for eksempel FIVH 29. april 2024. Oljefondet svikter på å klimapåvirke selskaper <https://www.framtiden.no/artikler/oljefondet-svikter-paa-aa-klimapaavirke-selskaper>

⁷ NBIM 18. desember 2023. Beslutninger om observasjon og utelukkelse <https://www.nbim.no/no/nyheter-og-innsikt/presse-rom/pressemeldinger/2023/beslutninger-om-observasjon-og-utelukkelse2/>

⁸ FIVH m.fl. (2022). No questions asked: Profiting from the construction and hotel boom i Qatar <https://www.framtiden.no/filer/dokumenter/Rapport-er/2022/No-questions-asked-2022.pdf>

⁹ NTB (Teknisk Ukeblad) 29. oktober 2023. Klimakrisen – en eksistensiell trussel mot livet på jorda, sier forskere <https://www.tu.no/nyhets-studio/klimakrisen-en-eksistensiell-trussel-mot-livet-paa-jorda-sier-forskere/11778>

¹⁰ NRK 10. januar 2025. Bekreftet: 2024 ble det første året som var varmere enn 1,5-gradersmålet https://www.nrk.no/urix/bekreftet_-2024-ble-det-forste-aret-som-var-varmere-enn-1_5-graders-malet-1.17200236

¹¹ UNEP. Emissions Gap Report 2024 <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report-2024>

¹² NRK 3. november 2022. Regjeringen vil kutte utslippene med 55 prosent <https://www.nrk.no/norge/regjeringen-vil-kutte-utslippene-med-55-prosent-1.16164296>

¹³ ForUM 6. november 2024. Innspill til Norges nye NDC for 2035. <https://forumfor.no/assets/docs/ForUMs-innspill-til-Norges-nye-NDC.pdf>

¹⁴ ForUM 23. mai 2022. Ba Regjeringens sikre 55 prosent klimakutt i Norge <https://forumfor.no/nyheter/2022/ba-regjeringen-om-systemer-og-tiltak-som-sikrer-55-prosent-kutt-i-norge>

¹⁵ Dokument nr. 15:1098 (2023-2024) <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qnid=89910>

¹⁶ Naturvernforbundet og FIVH (2024). Slutten på fast fashion – et ambisiøst produsentansvar på tekstiler https://www.framtiden.no/filer/dokumenter/Rapport-er/2022/Slutten-p%C3%A5-fast-fashion_Rapport_FIVH-Naturvernforbundet.pdf

¹⁷ Norad 15. november 2024. Statsgarantiordningen for investeringer i fornybar energi <https://www.norad.no/for-partnere/for-naringslivet/utlysning-statsgarantiordningen-for-investeringer-i-fornybar-energi/>

¹⁸ Klimafinansieringsutvalget (2023). Hvis ikke Norge, hvem? <https://www.kirkensnodhjelp.no/sites/default/files/news/m/inline-images/7e3a4a5f7bf14c-bea5ae29578e76a672-hvis-ikke-norge-hvem.pdf>

¹⁹ Se for eksempel regjeringens strategi for klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse (2023) https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/klimatilpasning_strategi/id2963175/

²⁰ Pressemelding fra regjeringen (2024) <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-vil-redde-mer-regnskog/id3054310/>

²¹ Se for eksempel WWF. Naturavtalen <https://www.wwf.no/dyr-og-natur/tiltak-og-avtaler-for-%C3%A5-beskytte-naturen/fns-naturavtale-en-ny-global-avtale-for-mennesker-og-natur>

²² NRK 14. desember 2023. Oppsynsmannen <https://www.nrk.no/presse/oppsynsmannen-med-bard-tufte-johansen-1.16679147>

²³ NRK 30. januar 2024. Her er Norges største naturinngrep <https://www.nrk.no/dokumentar/her-er-norges-es-storste-naturinngrep-1.16689009>

²⁴ ForUM m.fl. 9. juni 2023 (pressemelding). Miljøbevegelsen med redningspakke for naturen <https://forumfor.no/nyheter/2023/for-naturen-sivil-samfunnets-naturpolitiske-losninger-fram-mot-2030>

²⁵ Miljødirektoratets anbefalinger til regjeringen om implementering av naturavtalen. https://www.regjeringen.no/contentassets/d97d950f-9ba040c9a70e42c76f3d798f/mal-02_tabell.pdf

²⁶ Joint Nordic Effort for Biodiversity. Recommendations from Nordic civil society. <https://pub.norden.org/temanord2024-539/target-1-plan-and-manage-all-areas-to-reduce-biodiversity-loss.html>

²⁷ Dagsavisen (NTB-AFP) 29. oktober 2024. FN-sjefen: Tapet av natur er en eksistensiell krise <https://www.dagsavisen.no/nyheter/verden/2024/10/29/fn-sjefen-tapet-av-natur-er-en-eksistensiell-krise/>

²⁸ Andaur, Karoline (generalsekretær i WWF Verdens Naturfond). Kronikk i Nettavisen 30. januar 2025: Grå-grå dag for norsk natur <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/naturmelding-til-a-grate-av-vi-skal-fortsette-a-odelegge-norsk-natur-bare-litt-langsommere-enn-for/o/5-95-2260524>

²⁹ ForUM 6. desember 2023. Åpner for gruvedrift på havbunnen <https://forumfor.no/nyheter/2023/apner-for-gruvedrift-pa-havbunnen>

³⁰ Se for eksempel kronikk av dekan ved det juridiske fakultet ved Universitet i Oslo, Hans Petter Graver, i Morgenbladet 10. juni 2011. Næringslivsvett <https://www.morgenbladet.no/ideer/kommentar/2011/06/10/naeringslivsvett/>

³¹ Sveinung Jørgensen og Lars Jacob Tynes Pedersen. Kronikk i Teknisk Ukeblad 25. oktober 2024. Åpenhet-sloven får tenner <https://www.tu.no/artikler/apenhet-sloven-far-tenner/552053>

³² Se E24: <https://e24.no/naeringsliv/i/eMvkgI/billigkjede-klagde-paa-aapenhetsgebyr-fikk-medhold>

³³ Se særstudie av FIVHs arbeid gjennom «kappløpet mot bunnen» i klesbransjen 2002-2020, i RORG-samarbeidet (2020). Resultater av Norads informasjonsstøtteordning 2017-2019. Norsk sivilsamfunn: kunnskapsrike og kritiske informatører og pådrivere

for agenda 2030 og FNs bærekraftsmål, se <http://www.rorg.no/Artikler/3636.html>

³⁴ Finansdepartementet 1. oktober 2024 (pressemelding). Viktig verktøy i kampen mot økonomisk kriminalitet åpnet i dag <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/register-over-reelle-rettighetshavere-viktig-verktoy-i-kampen-mot-okonomisk-kriminalitet-apnet-i-dag/id3055901/>

³⁵ TJN 30.november 2022. SV sikrer finansiering av viktig åpenhetstiltak <https://taxjustice.no/artikkel/sv-sikrer-finansiering-av-viktig-apenhetstiltak>

³⁶ Utenriksdepartementet 19. august 2024 (nyhet). Lansering av ny strategi for norsk engasjement med afrikanske land <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lansering-av-norges-nye-strategi-for-norsk-engasjement-i-afrikanske-land/id3049077/>

³⁷ OECDs kontaktpunkt i Norge, 19. september 2024. Mapuche-Williche vs Statkraft AS i Chile <https://www.responsiblebusiness.no/mapuche-williche-vs-statkraft-as-i-chile/#038:swpmtxnnonce=2519d51264>

³⁸ Stortinget. Interpellasjon nr. 44 (2022-2023) <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Interpellasjoner/Interpellasjon/?qnid=81045>

³⁹ Amnesty, se <https://amnesty.no/lhbt>

⁴⁰ Kultur- og likestillingsdepartementet 16. juni 2023 (pressemelding). Regjeringen har lagt frem forbud mot konverteringsterapi <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-har-lagt-frem-forbud-mot-konverteringsterapi/id2985344/>

⁴¹ Se for eksempel VG 12. desember 2023, <https://www.vg.no/nyheter/i/wAlQoo/skeive-organisasjoner-jubler-for-forbud-mot-konverteringsterapi>

⁴² RORG-samarbeidet (2020). Resultater av Norads informasjonsstøtteordning 2017-2019. Norsk sivilsamfunn: kunnskapsrike og kritiske informatører og pådrivere for agenda 2030 og FNs bærekraftsmål <http://www.rorg.no/Artikler/3636.html>

⁴³ ForUM 21. juni 2021 (nyhetssak). Norge må gire opp. <https://forumfor.no/nyheter/2021/n%C3%A5-er-norges-innsats-for-b%C3%A6rekraftsm%C3%A5lene-vurdert>

⁴⁴ Utenriksdepartementet 21. juni 2021 (pressemelding). Regjeringen legger fram statusrapport om bærekraftsmålene. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kmd/pressemeldinger/2021/regjeringen-har-lagt-frem-statusrapport-om-barekraftsmalene/id2863245/>

⁴⁵ Meld. St. 40 (2020-2021) Mål med mening <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-40-20202021/id2862554/>

⁴⁶ ForUM 23. juni 2021 (nyhetssak). Regjeringens nye bærekraftsplan: For lite for sent, mener Forum for utvikling og miljø. <https://forumfor.no/nyheter/2021/regjeringens-nye-b%C3%A6rekraftsplan-for-lite-for-sent-mener-forum-for-utvikling-og-milj%C3%B8>

⁴⁷ Stave, Svein Erik (2022). Handling med mening. Verktøy for en mer samstemt politikk for bærekraftig utvikling (Fafo-notat 2022-03) <https://www.fafo.no/images/pub/2022/10364.pdf>

⁴⁸ Innst. 208S (2021-2022) <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2021-2022/inns-202122-218s/>

⁴⁹ Kommunal- og distriktsdepartementet 5. april 2022 (pressemelding). Regjeringen etablerer topplederforum for bærekraftsmålene <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-etablerer-topplederforum-for-barekraftsmalene/id2907321/>

⁵⁰ ForUM 4. juli 2023 (nyhetssak). Topplederforum for bærekraftsmålene fyller ett år. Hva har vi oppnådd? <https://forumfor.no/nyheter/2023/topplederforum-for-barekraftsmalene-fyller-ett-ar-hva-har-vi-oppnadd>

⁵¹ UN News. 15. september 2015. UN marks International Day by stressing vital role of civil society for true democracy (se <https://news.un.org/en/story/2015/09/508782>)

⁵² ForUM (2023). Hvordan endre verden? En håndbok for påvirkning av internasjonale prosesser (se <https://forumfor.no/nyheter/2023/hvordan-endre-verden-lansering-av-handbok-for-pa-virkning-av-internasjonale-prosesser>)

⁵³ ForUM (2021, revidert 2023). Partnerskap, politikk og penger – norske sivilsamfunnsorganisasjoners meningsfylte deltagelse i internasjonale prosesser https://forumfor.no/assets/docs/Penger-partnerskap-og-politikk_oppdatert-2023-web.pdf

⁵⁴ ForUM (2023). På den andre siden av bordet – myndighetenes syn på samarbeidet med norsk sivilsamfunn i internasjonale prosesser https://forumfor.no/assets/docs/P%C3%A5-den-andre-siden-av-bordet_ferdig-web2023.pdf

⁵⁵ Resultater av Norads informasjonsstøtteordning. Skatteflukt og skatteparadiser 1998-2018. RORG-samarbeidet 2018. <http://www.rorg.no/noop/file.php?id=3628>

⁵⁶ TJN Norge, 28. november 2024. Nå blir det skattekonvensjon! <https://taxjustice.no/artikkel/na-blir-det-skattekonvensjon>

⁵⁷ ForUM og TJN (2024). Skattekonvensjon (policy brief) <https://forumfor.no/assets/docs/forum-skattekonvensjon-lang-enkeltsider-281124.pdf>

⁵⁸ IPBES (2019). Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services <https://www.ipbes.net/global-assessment>

⁵⁹ ForUM 2. desember 2022. ForUM i Montreal: - Vi forventer en ny og ambisiøs naturavtale <https://forumfor.no/nyheter/2022/forum-i-montreal-vi-forventer-en-ny-og-ambisios-naturavtale>

⁶⁰ NRK 30.november 2023. Gir milliardbeløp til fond for tap og skade etter klimaendringer <https://www.nrk.no/norge/gir-milliardbelop-til-fond-for-tap-og-skade-etter-klimaendringer-1.16659753>

⁶¹ UN (2023). Launch of the UN report, «A World of Debt» <https://www.un.org/regionalcommissionsny-office/news/launch-un-report-%E2%80%9Cworld-debt%E2%80%9D>

⁶² Norges FN-delegasjon 6. mars 2020. Norway assists Somalia en route to debt relief <https://www.norway.no/en/missions/un/news/123/news-on-development-and-humanitarian-efforts/norway-assists-somalia-en-route-to-debt-relief/>

⁶³ Se for eksempel Aftenposten 27. april 2015: Kronikk av Thea Willoch Njaastad og Martine Jahre (SAIH). EUs ressurstyveri fører til menneskerettighetsbrudd i Vest-Sahara. <https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/M8KM/vest-sahara-eus-ressurstyveri-foer-er-til-menneskerettighetsbrudd>

⁶⁴ Se for eksempel generalsekretærens rapport 2023: Situation concerning Western Sahara. S/2023/792 <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n23/287/38/pdf/n2328738.pdf?OpenElement>

⁶⁵ SKVS 7. oktober 2024 (nyhetssak). Saharawiene vant over EU i EU-domstolen <https://vest-sahara.no/nb/nyheter/saharawiene-vant-over-eu-i-eu-domstolen>

⁶⁶ Academic Freedom Index. <https://academic-freedom-index.net/>

⁶⁷ UN (2024). Principles for implementing the right to academic freedom. <https://www.ohchr.org/en/documents/thematic-reports/ahrc56crp2-principles-implementing-right-academic-freedom-working-group>

⁶⁸ Utenriksdepartementet (2023). Norwegian guidelines for support to human rights defenders <https://ishr.ch/wp-content/uploads/2023/09/Norway-guidelines-on-HRDs-2023.pdf>

⁶⁹ SAIH. Students at Risk. <https://www.saih.no/no/students-at-riskabout>

⁷⁰ Se MHHRIs nettsider: <https://www.hhri.org/boys-men-manual/>

⁷¹ Tilgjengelig på YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=nNnp0xwKwkY>

⁷² Tilgjengelig på YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=VGGWk-vimAc>

⁷³ Klimabarometeret (nettsak) <https://www.regnsk-og.no/no/nyheter/klimabarometeret-bred-enighet-om-at-norge-bor-prioritere-regnskogbevaring>

⁷⁴ Se omtale og arrangementer på Litteraturhusets nettsider: <https://www.litteraturhuset.no/nb/afrikan-sk-litteratur-satsing>

⁷⁵ Strømmestiftelsen, <https://strommestiftelsen.no/nyheter/les-om-klaras-erfaring-med-fattigdom-i-nepal>

⁷⁶ Norad 22. mars 2021. Nye avtaler om informasjonsstøtte for å engasjere nordmenn <https://www.norad.no/aktuelt/nyheter/2021/tildeling-av-informasjonsstotten-2021/>

⁷⁷ UN. The Sustainable Development Goals Report 2024. Key findings https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2024/SDGs_Report_Key_Findings_2024.pdf

⁷⁸ UN 24. September 2024. Guterres to World Leaders: Stay committed to UN development goals <https://www.un.org/en/desa/guterres-to-world-leaders-stay-committed>

⁷⁹ ForUM (2023). Antologi: Seier eller svik? 30 år i kamp for en bærekraftig utvikling <https://forumfor.no/nyheter/2023/seier-eller-svik-30-ar-i-kamp-for-en-baerekraftig-verden-antologi>

⁸⁰ UN Decade of Action for the sustainable development goals <https://www.un.org/sustainabledevelopment/decade-of-action/>

⁸¹ Se for eksempel Cicero 26. mars 2020. Fem forskere om korona og klima <https://cicero.oslo.no/no/artikler/fem-forskere-om-korona-og-klima>

⁸² OECD Policy Paper 2020. Building back better: A sustainable, resilient recovery after Covid 19 https://www.oecd.org/en/publications/2020/06/building-back-better-a-sustainable-resilient-recovery-after-covid-19_b386e72d.html

⁸³ FN-sambandet. FN-sambandets historie 1946-2021. <https://fn.no/assets/images/FN-sambandet/Om-oss/Jubileumsskrift-FN-sambandet-75-%C3%A5r-2021.pdf>

⁸⁴ GENE (2024). Se kapittel om Norge i Global Education in Europe: National Histories Vol. 1 Boka kan lastes ned her: <https://www.gene.eu/s/HistoriesVol1Edition2.pdf>

⁸⁵ Dette ble senest bekreftet i Stortinget gjennom en flertallsmerknad fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti i Stortingets budsjettinnstilling i 2017, Innst. 7S (2017-2018)

⁸⁶ Norad 11. mai 2020. – Kunnskap, engasjement og samfunnsdebatt skaper løsningene for en bedre verden <https://www.norad.no/aktuelt/nyheter/2020/utlysning-av-infostotten/>

⁸⁷ Den nye reviderte anbefalingen ble godkjent på UNESCOs 42. generalkonferanse i 2023 <https://www.unesco.org/en/education/1974recommendation>

⁸⁸ DAC Peer Review Methodology, Updated 2023, [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC\(2022\)57/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC(2022)57/FINAL/en/pdf)

⁸⁹ Erklæringen i sin helhet og mer informasjon om prosessen kan leses på GENEs nettsider, se <https://www.gene.eu/declaration>

⁹⁰ EUs Development Education and Awareness Raising (DEAR) Programme <https://dearprogramme.eu>

ISBN:

978-82-303-6980-7 (print)

978-82-303-6981-4 (PDF)